

הישיבה המאדהיחמש של הכנסת העשירית

יום שני, י"ד בתמוז התשמ"ב (5 ביולי 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:05

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

בנושא: שימוש בחלק מכספי הביטוח הלאומי לפיתוח פעולות חברה.
כן הונחה לדיון מוקדם הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון).
התשמ"ב — 1982 — של חברת הכנסת שרה דורון.
היו"ר מ' סביר: תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר מ' סביר: חברי הכנסת, אני פותח את הישיבה, הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת נ' לורך: ברושות יושב ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה והרווחה

ב. שאלות ותשובות

2. אם כן — מה בדעת המשרד לעשות על-מנת לצמצם את תופעות הספרות במכשירי כתיבה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
1. הידיעות נכונות בדרך כלל. הרווח הקמעוני המקובל כמוצרים מעין אלה נע בין 50 ל-100 אחוזים והוא שונה בהתאם לסוג התחנות, למיקומה, לרמת השירות וכיוצא באלה.
כראי לציון, כי יש מספר רב של חנויות למכשירי כתיבה ברחבי הארץ וקיימת ביניהן תחרות. בחנויות אלה נמכרים גם מוצרים כגון מחברות סטנדרטיות, שלהן נקבעו מחירים מקסימליים והרווח הקמעוני במכירתם נמוך, כ-25%.

2. כאשר מובאים לידיעתנו מקרים, שלאחר בדיקתנו מחברר כי יש בהם לכאורה רווח בלתי סביר, מכין המשרד כתבי אישום נגד הסוחרים על הפקעת מחיר, ואכן בשנה האחרונה הוגשו 32 כתבי אישום בגין הפקעת מחירים.

1097. אבטלה באזור טבריה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר התעשייה והמסחר ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

חשתית של טבריה נבנתה במשך עשרות השנים האחרונות על תירות ולא על תעשייה. מאחר שהתירות אינה מסוגלת לספק את כל מקורות התעסוקה הנדרשים למטרופוליטן של עשרות אלפי תושבים, נוצר מצב תעסוקתי חמור מאוד בעיר ובסביבותיה, וזאת בהתאם לנתונים ששיכלתי בשירות התעסוקה. בייחוד חריפה הבעיה אצל משוחררי צה"ל.

רצוני לשאול את כבודי:

1. האם מצב זה ידוע לכבודי?

היו"ר מ' סביר: אני מתכבד להזמין את שר התעשייה והמסחר להשיב על עשר שאלות.

898. תופעות של ספרות במכשירי כתיבה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התעשייה והמסחר ביום א' באדר התשמ"ב (3 במרס 1982):

אני מצטט מ"מעריב" (12 בפברואר 1982): "רוב העטים החד-פעמיים המשווקים בארץ מיובאים. יש מתוצרת גרמניה, איטליה והמזרח הרחוק, יש גם יצרן ישראלי — הוא היחיד שמייצר בקנה-מידה גדול — המייצר את עט ה'סטקי' הכחול והגפוף. היצרן היא חברת 'דפרטון' — חברת-בת של 'קרביץ', היבואן ובעל רשת החנויות למכשירי כתיבה.

החנויות בארץ רוכשות את ה'סטקי' מן היצרנים במחיר של 1.35 שקלים (כולל מע"מ). יש להדגיש כי מחיר זה הוא לפי מחירון של בית-החרושת, אולם אם חנות משלמת במזומן בעד ההזמנה, יהיה המחיר לעט אחד זול בכ-16 אחוז. מחירו של עט זה לצרכן בחנות הוא 2.5 — 3 שקלים, כלומר — הרווח של החנות במקרה זה הוא בין 85 ל-117 אחוז. רווח נאה לכל הדעות.

מחדדי הפלסטיק המיובאים על-ידי 'עטר ובניו' נמכרים לחנויות במחיר של 0.78 שקל (כולל מע"מ) ובחנויות מצאנו מחירים מחומר פלסטי במחיר לצרכן של 1.2 — 3 שקלים, כלומר — רווח לחנות של 54 — 284 אחוז.

אלה דוגמאות בלבד. מכשירי כתיבה משרתים את המוני העם והם מצרך סטנדרטי של 'עם הספר', לפיכך שאלותי הן:

1. האם ידיעות נכונות?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' רוזוליו)

1. החזר המופץ עליידי משרד התעשייה והמסחר, המחלקה לאזורי פיתוח, הוא דף מידע המרכז אינפורמציה לשם הקלת הסברת נושא הסיוע למפעלים באזורי פיתוח. מסמך זה מהווה צילום מצב ברגע נתון, ואין לו כל תוקף חוקי אלא הסברתי בלבד. כתב האישור למפעל מאושר ניתן על-פי חוק עידוד השקעות הון, אשר קובע את התנאים הניתנים למפעלים מאושרים. חוק זה ניתן לשני באישור ועדת הכספים של הכנסת.

2. לאור זאת ברור שמה שמחייב את הבנקים כמתן הלוואות הפיתוח הוא האמור בחוק בעת מתן כתב האישור. לכן אושרו ל"פלדאון" התנאים כפי שהיו בתוקף עליי החוק באותה עת.

3. כאשר ליחסים בין המפעל לחברת "מבני תעשייה", נראה לי כי חבר הכנסת רון הוטעה בקבלת האינפורמציה ולכן העלה את השאלות הנ"ל.

4. נגד "פלדאון" ניתן פסק-דין לסילוק יד עליידי בית-המשפט השלום בנצרת. פסק-דין זה אושר עליידי בית-המשפט המחוזי בנצרת וכן עליידי בית-המשפט העליון בירושלים. בקשר עם פסק-הדין לסילוק יד נפתח חיק הוצאה לפועל מס' 011754805 בלשכת ההוצאה לפועל בתל-אביב-יפו. המבנה פונה כיום 7 בספטמבר 1980 בעעה 10:25 והחזקה בו נמסרה לחברת "מבני תעשייה בע"מ" כדין, מכוח צו הפעלה של המשרד המחוזי להוצאה לפועל בעפולה "לנהוג מנהג בעלים". מאחר שהחזקה נמסרה כדין לחברת "מבני תעשייה בע"מ" באותו מועד מכוח פסק-הדין לסילוק יד ומכוח הליכי הוצאה לפועל שנוקטו כדין, אין בסיס לטענה של חברת "פלדאון".

חברת "מבני תעשייה בע"מ" גילתה בתחילה אורך רוח וסובלנות מפליגה כלפי חברת "פלדאון", מתוך רגישות והבנתה את בעיותיהם של יזמים בערי הפיתוח. אולם כל הניסיונות של החברה לחידוש חוזה השכירות, שתוקפו פג ב-31 במרס 1978, עלו בתהוה. על אף שלא נתתם חוזה שכירות חדש, המשיכה חברת "פלדאון" להחזיק במבנה שלא כדין, ובהעדר כל אפשרות רציונלית אחרת נאלצה החברה להפעיל הליכים משפטיים לפינוי חברת "פלדאון" מהמבנה. הליכים משפטיים אלה נמשכו מאוקטובר 1979. כל הפעולות שנקטה "מבני תעשייה" היו מעוגנות בהחלטות פורמליות של ערכאות משפטיות כפי שהוסבר לעיל.

לסיום, ניתן לראות כי המשרד וחברת "מבני תעשייה" פעלו מתוך החחשבות מחיבת המפעל. זאת לאור הרגישות המיוחדת הקיימת במשרדי לבעיות התעשייה באזורי פיתוח. המשרד עשה, עושה ויעשה כל מאמץ להמשיך במדיניות של הפניות מפעלים לאזורי פיתוח ומתן מלוא הסיוע במסגרת החוק.

1264. הוצאות נסיעה לטכנולוגים המתגוררים בערי פיתוח

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר התעשייה והמסחר כיום כ"ד באייר התשמ"ב (17 במאי 1982):

שמחתי לשמוע, כי מכין הטכנולוגים העובדים במשרדך בחטיבת המזון יש כאלה הגרים בערי פיתוח ולא דווקא בירושלים או בגוש-הירדן.

כידוע, הטכנולוגים, האחראים לענפי התעשייה מן הצומח ומן החי, נזקקים לנסיעות רבות לצורך מילוי תפקידם.

2. מה ברעת משרדו לעשות כדי לחזק את תשתית התעסוקה בטבריה ובסביבתה?

3. אילו מפעלים עומדים לקום באזור בזמן הנראה לעין?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' קולס)

מצב התעסוקה בעיר טבריה ובסביבותיה ידוע לנו. יתרונה היחסי של העיר הוא בענף התיירות, ולכן מן הנכון היה להביא לויצולו של יתרון זה. עם זאת יש ליצור חמיכה מסוימת בפרופיל התעסוקתי של העיר מצד ענף התעשייה ומדיניות משרדנו מכוונת לכך.

ארבע תוכניות חדשות נמצאות כיום בשלבי תכנון והקמה, ויחד עם תוכניות ההרחבה במפעלים הקיימים הן יתרמו לתוספת תעסוקה תעשייתית של כ-245 מקומות נוספים ויחזקו את התשתית התעשייתית בעיר לשם יצירת איוון כמבנה הכלכלי של העיר.

ארבע התוכניות החדשות שנמצאות בשלבי תכנון והקמה הן: א. עין ירמונים — תעשיית בשר; ב. יזית הגליל — מפעל לכיבוש ויתים; ג. תעשיות דרוקר — מבנים טרומיים; ד. גלטרוניקס — תעשיית אלקטרוניקה.

1182. מפעל "פלדאון" בבית-שאן

חבר הכנסת א' רון שאל את שר התעשייה והמסחר כיום כ"ח בניסן התשמ"ב (21 באפריל 1982):

על-פי החוק לעידוד השקעות הון, שהופץ עליידי המחלקה לאזורי פיתוח בחשון התשל"ו, בתחיתת עוזר השר, הקים מר עמנואל לפידות מפעל בשם "פלדאון" בבית-שאן וקיבל כתב אישור על כך ב-29 במרס 1976. מרכז ההשקעות אישר ב-16 באוקטובר 1979 כי חברת "פלדאון" ביצעה את כתב האישור. עליי החוק הנ"ל, מפעל מאושר באזור א' זכאי להלוואה בשיעור 45% מערך ההשקעות בצידור ושיעור הריבית הוא 8%, זאת עד 31 במרס 1976. למרות זאת הוענקה למר עמנואל לפידות ממפעל "פלדאון" הלוואה בשיעור 40% בלבד ובריבית 12%.

עוד מציין החוק הנ"ל, שלזים יש האופציה לרכישת מבני התעשייה. אולם, למרות פנייתו של "פלדאון", לא אושרה לו רכישת המבנה. ב-19 במאי 1981 בא פקיד החברה "מבני תעשייה" כשהוא מצויד במשאית סמטריילר ובמנוף, פרץ למפעל ולקח את ציוד המפעל ואת המכונות של בעל המפעל והעבירם למחסני החברה הממשלתית בנצרת. למיטב ידיעתי — משרד ההוצאה לפועל בבית-שאן לא ידע על כך ואף שופט קבע, כי "הציור הוצא שלא כדין".

אבקשך להשיב לי:

1. האם תנאי החוק לעידוד השקעות הון, כפי שהופיעו בחזר שהופץ עליידי המחלקה לאזורי פיתוח, מחייבים את הבנק לפיתוח תעשייה לגבי תנאי ההלוואה?

2. אם כן — מדוע לא אושרה ל"פלדאון" הלוואה בתנאים הנ"ל?

3. האם יכול משרד ההוצאה לפועל בתל-אביב להחרים ציוד במפעל בלא ששמרד ההוצאה לפועל המקומי בבית-שאן ידע על כך?

4. מה בכוננת השר לפעול על-מנת לחקן את המעוזה?

הנני מבקש לשאול את כבודו:

1. האם הוא רואה בחיוב את מגוריהם של אחרים ארציים בערי הפיתוח?

2. מה היא מכסת הקילומטרים ברכב אישי הקבועה לטכנולוג אחראי לענפי תעשייה מן הצומח ומן החי הגר בירושלים או בתל-אביב לעומת טכנולוג כנ"ל הגר בקריית-גת?

3. האם משרדך, האחראי לקידום ולפיתוחן של ערי הפיתוח, מוכן ליוזם מערכת תמריצים מיוחדת לעובדי המשרד אשר ישתקעו בערי הפיתוח?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

בדיקה יסודית העלתה, ששאלתא מס' 1264 מתייחסת לבעייתו של איש אחד בלבד מעובדי משרדך, ואינני מוכן לדון בכך מעל כמת הכנסת. לגופו של עניין, הנני שותף לדאגתו של חבר הכנסת מגן ונוקט את כל האמצעים לעודד את ערי הפיתוח בכל התחומים.

1266. העלאת שיעורי תוספת מכסת אחוזים על נורות וסוללות

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ד באייר תשמ"ב (17 במאי 1982):

זה לא כבר הועלה שיעור התמ"א — תוספת מכסת אחוזים — על סוללות ונורות מ-60% ל-80%. מפי יבואני סוללות ונורות נשמעה הטענה, כי שיעור זה הוא מופרז ביותר וגורם להם להפסדים כבדים.

1 לפיכך אתכבד לשאול:

האם אין כבודו סבור כי יש מקום לבדוק את טענות יבואני הסוללות והנורות ולפעול בהתאם לתוצאות הבדיקה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

בכל ענף החשמל מתח השיווק המקובל — הכולל גם רכיבת מלאי, אשראי על המלאי, פחת וכו' — הוא כ-80% עד 90%. הדבר נכון גם לגבי נורות פלורסצנטיות וסוללות. לפיכך הועלתה התמ"א בהתאם. אם יתברר שליואנים יש הפסדים כבדים וכי בעקבות זאת נפסק היבוא לחלוטין, אהיה מוכן להורות על בדיקה חוזרת של הנושא.

1263. הקמת מפעלים בבקעת-הירדן

חבר הכנסת א' כ"ץ-עז שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ד באייר תשמ"ב (17 במאי 1982):
אודה לך אם תשיב לי על השאלות האלה:

1. האם קיימות תוכניות להקמת מפעלים ביישובי בקעת-הירדן, לרבות במעלה-אפרים, בשנת התקציב הנוכחית, ומהו התקציב המיועד לכך?

2. מי הוא האחראי במשרדך לחבל ארץ זה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. במשרדנו נמצאות בבדיקה כמה תוכניות להקמת מפעלים במעלה-אפרים שחלק מהן, אנו מקווים, יימצאו ראיות למימוש מבחינה כלכלית. תוכניות אלו כוללות מפעלים בענפי העץ, המזון, מוצרי הבנייה ולשכת שירות לעיבוד נתונים.

מלבד זאת נמצאים בשלבי סיום של הקמה שלושה מפעלים: מפעל למוצרי פלסטיק, מפעל לרוכסנים ומפעל למשקאות קלים, שיחלו בקרוב בייצור סדיר.

אשר לשאר היישובים בבקעת-הירדן, הנמצאים בתחום טיפולה של ההסתדרות הציונית, הרי עיקר ביטוסם הוא על החקלאות. במידה שקיימת יוזמה ביישוב כלשהו להקמת מפעל תעשייתי, משרדנו מסייע לכך בדומה לסיוע הניתן למפעלים המוקמים במרכזים וביישובים עירוניים ביהודה ובשומרון. סיוע זה כולל הלוואות ומענקים הניתנים למפעל מאושר. בשלב זה לא הוגשו תוכניות להקמת מפעלים תעשייתיים ביישובי הבקעה.

התקציב נקבע בהתאם לצרכים במסגרת הכוללת של תקציב הפיתוח של משרדנו. המיועד להכשרת אזורי תעשייה ולהקמת מבנים הניתנים ליזמים בתנאי שכירות נוחים.

2. הממונה במשרדנו לנושא זה הוא היועץ לפיתוח תעשייה כשטחים.

1334. ייצוא חלקי חילוף לרכב מישראל לארצות-הברית

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ' בסיוון תשמ"ב (24 במאי 1982):

חלקי חילוף לכלי רכב מתוצרת ישראל הוצגו זה לא כבר בתערוכת רכב בלאס-וגאס וזכו להצלחה לא רגילה. מתברר, כי למרות הרוויה המצויה בשוק האמריקני יש עדיין מקום לשילוב התוצרת הישראלית.

שאלותי הן:

1. אילו ניסיונות נעשים, לאור הצלחה בתערוכה, להחזיר חלקי חילוף מישראל לשוק האמריקני?

2. האם אין מקום להרחיב את בדיקת כדאיות היצוא גם מעבר לשווקים "המסורתיים" בארצות-הברית?

3. האם בעקבות ההצלחה בארצות-הברית נעשים ניסיונות לבדיקת אפשרויות יצוא של חלקי חילוף לרכב גם לאירופה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. יצוא של חלקי חילוף לרכב לארצות-הברית קיים כבר כמה שנים. ואכן, גם בתערוכת חלקי החילוף לרכב בלאס-וגאס, אשר רוכזה ואורגנה על-ידי הקונסול הכלכלי שלנו בלוס-אנג'לס מר אבי רוזנטל, זכו 15 יצרנים ישראלים בהצלחה רבה.

ההשתתפות בתערוכה זו ובתערוכות אחרות שיערכו בעתיד באה לתת תנופה גדולה יותר ליצוא הענף הזה וכן להביא לידיעת מפעלים נוספים בענף את האפשרויות הגדולות הטמונות בשוק האמריקני.

בכל מקרה ברצוני להדגיש, כי השתתפות בתערוכה היא צעד ראשון בכיוון היצוא, והשיווק עצמו תלוי בכשרונו, ביומנותו ובמרחצו של כל יצרן.

2 ו-3. יצוא חלקי חילוף לרכב לארצות-הברית, לאירופה ולדרום-אמריקה, יצוא הכולל מגוון רחב של מוצרים, מתבצע זה כמה שנים. יצוא זה גדל בצורה משמעותית לפי הפירוט הבא: בשנת 1980 — 14 מיליון דולר; בשנת 1981 — 25 מיליון דולר; בשנת 1982 — אומדן מעל ל-30 מיליון דולר.

היצרנים הישראלים בענף זה משתתפים זה שנים מספר בתערוכות החשובות והמרכזיות לחלקי חילוף לרכב באירופה, והן: "אוטו מכניקה" בגרמניה, ו"אקיפ-אוטו" בצרפת.

יש לציין, כי לרוב היצרנים הישראלים בענף כבר יש סוכני מכירות קבועים באירופה ובארצות-הברית. המכירים את השוק המקומי ומצליחים להחזיר את המוצרים לשוק. פוטנציאל

לאוניברסיטאות, ומכירת ידע סלקטיבית תיעשה אך ורק באישורו של המדען הראשי.

4. הירוק הקשרים בין הלשכה לבין התעשייה כאמצעות הגברת המימנה הניתנת לפרויקטי מופ"ת במפעלי תעשייה חדשים מגדילה את יכולת הפיקוח של הלשכה על מכירת ידע. העברת פסי ייצור של מוצרים שתוכננו ופותחו בישראל מאושרת רק במקרים שבהם אין בארץ האפשרות הפיסית לייצר את המוצרים במועד הנדרש והמוצר עלול להפסיד כתוצאה מכך את כוח משיכתו, בעקבות כניסת מתחרים לשוק העולמי. עם זאת, אנו מאשרים לעתים מראש ייצור חלק ממוצרי המפותח בחוץ-לארץ במקרים של שיתוף פעולה עם חברה זרה וכאשר הדבר נעשה בהסכם מוסדר מראש המגדיר את הכמויות שייצרו בארץ ואת הכמויות שייצרו בחוץ-לארץ וכד'.

הדבר נעשה רק אחרי שבחינת השוק הפוטנציאלי העכשווי למוצר הנדון הראתה כי הוא רחב ביותר וכיכולת התעשייה המקומית לשאת רק בחלק מנטל הייצור של כל הכמות ששוק זה מסוגל לספוג בטווח הקרוב לפני התיישנות המוצר או לפני שתקום לגביו תחרות רצינית מצד גורמי תעשייה אחרים.

1336. הפקעת מחירים באחרי הקבורה ביום הזיכרון

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ' בסיון התשמ"ב (24 במאי 1982):
לאחרונה פורסמה בתוכנית "כולבוטק" התופעה של ניצול ימי הזיכרון לצורך מסחר במחירים מוגזמים באחרי הקבורה ביום הזיכרון, כאשר לקרובי הנפטרים אין ברירה אלא לקנות שם.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם מתכוון השר לנקוט צעדים למניעת הישנות התופעה?

2. אילו צעדים מתכוון השר לנקוט?

תשובת שר התעשייה והמסחר ג' פת:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא בעיקרו אינו בתחום הטיפול של משרדנו אלא בתחום הטיפול של הרשויות המקומיות, שבאפשרותן לחוקק חוקי-עזר שימנעו מכירות ליד בתי-עלמין, ולכן הנושא צריך להיות מטופל על-ידי משרד הפנים.

2. במשרדנו לא נתקבלו כל תלונות בנדון, מה עוד שהמוצרים הנמכרים ליד בתי-הקבורה אינם בני-פיקוח. מכל מקום, ביקשנו ממנהלי המחוזות לערוך מדי פעם ביקורות במקומות הנ"ל, כדי לעמוד מקרוב על הנעשה בשטח; ובמידה שהמוצרים הנמכרים הם בני-פיקוח, ביקשנו מהם שינקטו את הצעדים המתאימים.

1414. ירידה מסוכנת ביצוא מישראל

חבר הכנסת א' רון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ב בסיון התשמ"ב (3 ביוני 1982):
נשיא התאחדות התעשיינים התריע על ירידה מסוכנת ביצוא מישראל, כן גילה, כי לנתונים הרשמיים של היצוא לא ניתן, משום מה, פרסום.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם טענת נשיא התאחדות נכונה?

הענף גדול, ואכן, בקשרי העבודה שיש למשרדנו עם המפעלים השונים, הצלחנו להתדיר לתודעתם את חשיבות העניין.

1335. מכירת ידע מדעי לחוץ-לארץ

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ' בסיון התשמ"ב (24 במאי 1982):
בשנים האחרונות התפשטה בארץ תופעה של מכירת ידע וממצאים מדעיים לחוץ-לארץ, מצד אוניברסיטאות ומכוני מחקר וכן מצד חברות וגופים פרטיים, המתחייבים להעביר תמורת חמיכה כספית לא גבוהה את ממצאי מחקריהם.

לפיכך אבקש לשאול:

1. כיצד פועל משרדך למניעת תופעה מראיגה זאת?

2. האם אין מקום לפעול יותר להגברת הקשר בין התעשייה לאוניברסיטאות על-מנת לצמצם את "בריחת" הידע ממסדות המחקר לחוץ-לארץ?

3. כיצד מתמודד משרדך עם התופעה, שבמסגרת פרסומים מדעיים מפרסמים החוקרים לעתים ידע, המנוצל על-ידי מפעלים בחוץ-לארץ חנים אין כסף?

4. כיצד מטפל משרדך בנושא של העברת פסי ייצור של מוצרים שתוכננו ופותחו בישראל לחוץ-לארץ?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. משרד התעשייה והמסחר באמצעות לשכת המדען הראשי פעל בעבר ופועל כיום לעידוד פעילות המופ"ת — מחקר ופיתוח — במסדות להשכלה גבוהה בישראל. הדבר נעשה בדרך של הקמת קרנות משותפות ללשכה ולמוסדות הנ"ל, המממנות מחקרים של חוקרים באותם מוסדות. כתוצאה מכך נוצר מאגר גדול של נושאי מופ"ת המזינים את התעשייה.

אנו מודעים, כמובן, לסיכון הקיים של מכירת ידע וממצאים מדעיים לחוץ-לארץ, ואנו נוקטים את כל האמצעים שברשותנו על-מנת למנוע תופעה זו הן מצד האקדמיה והן מצד התעשייה, למשל: בחתים הנערכים בין הלשכה לבין הגורמים מקבלי המענקים מופי עסיף מפורש האוסר מכירת ידע. גם הפצנו דף מידע בנושא זה בקרב כל הגורמים הנוגעים בדבר.

2. אנו משישים, כמובן, לפעול להגברת הקשר בין התעשייה לאקדמיה, אך אין בכך כדי לסגור הרמטית את האפיקים להברחת ידע לחוץ-לארץ. התקציבים שאנו מייעדים לצורך התמיכה במופ"ת באוניברסיטאות הם חלק קטן מכלל התקציבים המוקדשים לנושא זה באוניברסיטאות עצמן, ולפיכך אין לנו שליטה מלאה על מכירת תוצאות המופ"ת הנערכים בהן.

3. באשר לפרסומים מדעיים — זוהי בעיה כלל-עולמית ואין לה פתרון מוחלט, שכן מטבע הדברים קיימת נטייה של המוסדות האקדמיים להרבות בפרסומים — דבר מקובל ואף רצוי בדרך כלל, אין אנו מסוגלים ואף איננו זכאים לצנזר פרסומים אלה. עם זאת, במקרים של פרויקטים שבהם אנו שותפים, אנו אוסרים על מכירת הידע, אך, כאמור, מספרם הוא מצער לעומת מכלול הפרויקטים המבוצעים באוניברסיטאות, חלקם כמיומן זה הגורם אוטומטית למכירת ידע.

לנוכח כל זאת אנו מתכוונים ליוזם דיון בנושא בממשלה, ובמסגרתו נציע להכליל את הסעיף האוסר על מכירת ידע שבחוזינו בכל חוזה הקשור בהענקת תקציב ממשלתי.

שהשנה יהיה שיעור האינפלציה נמוך מהצפוי, ומשרדי כוחן יחד עם משרד האוצר ובנק ישראל מה משמעות הדבר ומה השינוי הנדרש כתוכנית ביטוח השער.

פעולות אחרות שתוצאותיהן תורגנה בטווח הארוך יותר הן: א. הסיוע הניתן לפיתוח שוקי יצוא, בעיקר על-ידי ארגון תערוכות ומשלחות ועל-ידי מימון של הוצאות לפיתוח תשתית שיווקית; ב. ניהול משאומות עם מדינות שונות בעולם לשם קבלת הנחות מכס במסגרת מערכת העדיפויות או במסגרות אחרות, כדוגמת הרעיון של אזור סחר חופשי אשר הועלה לפני חודשים מספר בפני ממשלת ארצות-הברית.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר המסחר והתעשייה. אני מומין את סגן השר דב שילנסקי להשיב על שש שאלות.

1187. ההחלטה על הריסת העיר ימית

חבר הכנסת ד' רוזוליו שאל את ראש הממשלה ביום י"ז באייר התשמ"ב (10 במאי 1982):

בריאיון שהעניק ל"קול ישראל" ואשר שודר ביום העצמאות לא השיב ראש הממשלה על השאלה, האם ממשלת ישראל היא זו שקיבלה את ההחלטה על הריסת העיר ימית.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מי קיבל את ההחלטה על הריסת העיר ימית?
2. מה היו הסיבות להחלטה זו?
3. מי נתן את ההוראה לצה"ל ובאיו סמכות?

סגן השר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
ההחלטה על הריסת העיר ימית התקבלה מסיבות ביטחוניות מכריעות. יש להניח לממשלה ולחבריה להשתמש בסמכותם על-פי החקנון ולבצע את החלטותיהם.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דניאל רוזוליו.

דניאל רוזוליו (המערך):

ארוני סגן השר, שאלתי ואני שואל: מי קיבל את ההחלטה להרוס את העיר ימית?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
ראשית כול, אני חושב שעניתי אינני צריך לפרט בדיוק מי בממשלה אמר כך, או מי בממשלה אמר אחרת.

דניאל רוזוליו (המערך):

זה סוד?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

זה אינו סוד. אינני חושב שהממשלה צריכה לפרסם מי אמר מה כישיבותיה או כוועדות השרים כדיוניהן, אלא אם אתה רוצה לשאול את השאלה הספציפית הזאת, אזי הואל להגיש שאלתא נוספת, אם כי אינני חושב שבשאלתא נוספת תקבל על כך תשובה, כי אין זה מחובתה של הממשלה לענות על שאלות כאלה. הממשלה צריכה לפעול בחדרים סגורים, והיא מחליטה מה לפרסם בהתאם לענייני המדינה ולטובת המדינה.

דניאל רוזוליו (המערך):

זה סוד?

היו"ר מ' סבידור:

זו שאלתא, זה אינו ויכוח.

2. אם כן — מה כבוד השר ומשרדו עושים למניעת מחדל כלכלי חמור זה?

3. מדוע נשמרים נתוני היצוא בסוד ולא פורסמו?

4. המוכן השר להודיע מה הם נתונים אלה לאשורם?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. נתוני היצוא לא נשמרו בסוד, אלא כיודע הם לא היו בידינו עקב השכיחה הממושכת של המרכז למיכון משרדי. נתוני היצוא, שהתקבלו במשרדנו עם סיום השכיחה, היו חלקיים בלבד, ולא ניתנו להשוואה עם התקופה המקבילה אשתקד. על כן, לאחר התייעצות עם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הוחלט שלא לפרסם ולהמתין עד קבלת נתונים המשקפים טוב יותר את המצב והניתנים לניתוח.

2. במאמץ מרוכז הושלמו וסוכמו במשרדי, בשיטה אומדנית ובאופן ידני, נתוני היצוא לתקופת ינואר — מאי. סיכומים אלה, אשר פורסמו ב-8 ביוני על-ידי משרדי והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מורים על ירידה של 4.1% בסך כל יצוא הסחורות בתורשים ינואר — מאי, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. מניתוח ענפי מתברר, שחלה ירידה דרסטית רק ביצוא של פרי-הדר — 22%, ויהלומים — 23%. היצוא התעשייתי, למעט יהלומים, גדל באותה תקופה ב-5.4%. עליות ביצוא התעשייתי נרשמו בענפי המחכת, המכונות והאלקטרוניקה — 13%, בקבוצת התעשייה הקלות — 29% ובענפי המכרות, המחצבים והמינרלים — 12%. ביחר ענפי התעשייה נרשמו ירידות מסוימות: 7% בכימיקלים, גומי ופלסטיקה; 5% במזון; 4% בטקסטיל, הלכשה ועור.

3. הירידות ביצוא במחירים שוטפים נובעת בחלקן מירידות מחירים בולורים, כעיקר כתוצאה מהחלשת המטבעות האירופיים. בתקופה הנסקרת — ינואר — מאי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד — ירד ערכם של ארבעת המטבעות האירופיים שבסל ב-25% ביחס לדולר. מעריכים שירידת מחירי היצוא כדולרים התבטאה במיוחד כיצוא החקלאי וביצוא הכימיקלים. ירידה או אי-גידול במחירי היצוא פוגעים ברווחיות היצוא. יתר על כן, המיתון המתמשך והמחמיר בשוקי היצוא העיקריים מקשה את הרחבת היצוא ואף את שמירת היקף היצוא, במיוחד של מוצרי צריכה ושל מוצרים הקשורים לזריכה הפרטית. אין לשכוח שמספר המוכסלים בארצות המחושות עלה מ-25 מיליון בשנת 1981 ל-28 מיליון ורבע במחצית הראשונה של שנת 1982.

4. אין ביכולתנו לפצות את היצואנים על כל ההפסדים הנובעים מההתפתחויות המוכרות לעיל, ודבר זה גם אינו מוצדק מבחינה כלכלית. עם זאת, משרדי ער לנוק ארון טווח העלול להיגרם ליצואנו כתוצאה מהתפתחויות קוניונקטורליות לא רצויות. כבר בשנת 1981 פעל משרדי להבטחת רווחיות היצוא על-ידי הנהגת ביטוח שער והענקת פיצוי חד-פעמי ליצרנים המייצאים לאירופה. עתה הוחלט לאפשר ליצואנים שלא נרשמו לתוכנית ביטוח שער בחחילת השנה להיכלל בתוכנית הביטוח כחודשים יולי עד סוף דצמבר.

בחחילת השנה פעל משרדי לקביעת מדיניות יצוא כרוה לכל השנה, כדי לצמצם במידת האפשר את גורמי אי-הוודאות הרבים המקשים את היצוא.

משרדי גם ער לתמורות שחלו מאז קביעת תוכנית ביטוח שער, אשר מוידדות מערכה של תוכנית עבוד היצואן. אחת התמורות החשובות התבטאה בשיעור האינפלציה הצפוי בארצות המחושות, הממשש כסיס לקביעת הפרמיה. נראה

היור"ר מ' סבדרו:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ז"אק אמיר.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

אני קובע שזו התחמקות מוחלטת — — —

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אתה שואל או קובע? קיבלת זכות לשאלה נוספת.

אורה נמיר (המערך):

אינך היושב־ראש. יש יושב־ראש.

אריה נתמקין (המערך):

אינך היושב־ראש.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

אני מבקש שיענו על השאלות שלי סעיף סעיף.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ז"אק אמיר, אתה רוצה שאחזור על מה שאמרתי קודם לחבר הכנסת דני רוזוליו? אני יכול לחזור, אבל שמעת את הדברים שאמרתי לפני רוזוליו והם מתייחסים גם אליך במקרה זה.

1292. הריסת העיר ימית

חברת הכנסת שי ארבל-אלמוזלניו שאלה את ראש הממשלה ביום ב' בסיוון התשמ"ב (24 במאי 1982):
בריאיון מיוחד עם שר התוך מר שמיר בדו־שבועון "יומן השבוע", השיב השר על שאלת המראיין, מי החליט על הריסת ימית, במלים אלה: "איש לא התנגד לכך, היה פעם דיון בממשלה והוחלט להעביר את כל הבתים. מאחר שלא הספיקו לעשות כן, הוחלט להרוס את הבתים. זה לא נגר את ההחלטה הקודמת". ועל שאלתו השנייה של המראיין, האם היתה זו החלטה של ראש הממשלה ושר הביטחון, ענה שר התוך: "אינני יודע את דרכי ההחלטה הזו ואת המסגרת שלה".

נוכח הטראומה שעברו אורחי מדינת ישראל עם פינוי ימית והריסת בתיה ולמען האמת ההיסטורית שהעם זכאי לדעתה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיבלה ממשלת ישראל החלטה להרוס את ימית?
2. אם כן — מתי נתקבלה ההחלטה?
3. אם כן — מה היו הנימוקים שהניעו את הממשלה להחליט על הריסת ימית?
4. אם החלטה על כך לא נתקבלה בממשלה, האם היא נתקבלה בוועדת השרים לענייני ביטחון?
5. אם לא נתקבלה ההחלטה בוועדת השרים לענייני ביטחון — האם היא נתקבלה באישורו ובהסכמתו של ראש הממשלה?
6. אם לא — מי החליט על כך ונתן את ההוראה להרוס את ימית?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

סיבות ביטחוניות מכריעות הניעו את האחראים לעניין לצוות על הריסת הבתים בימית.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

בנסיבות אחרות אמרים: ראה תשובתי על שאלתא מספר

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אינני יודע אם זה סוד כשלב זה. כפי שאמרתי לך, הממשלה אינה צריכה לחת פרסום לכל דבר שנעשה בין כחליה. הממשלה מחליטה בהתאם לטובת המדינה.

היור"ר מ' סבדרו:

אדוני סגן השר וחבר הכנסת דני רוזוליו, לפי כל הכללים יש זכות לשאלה נוספת. נתתי את הזכות הזאת. אתה אמרת שתענה אם תהיה שאלה ספציפית נוספת. רשמנו לפנינו.

1188. הריסת העיר ימית

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ז באייר התשמ"ב (10 במאי 1982):

ביום ה', 22 באפריל 1982, ביקרתי בעיר ימית על דעת עצמי בלבד ולא בשם גוף ציבורי כלשהו, כתושב הנגב שקשר את עתידו ועתיד משפחתו עם מרחבים אלה, והייתי עד חי לשקיעתה ולהריסתה השיטתית. הסתובבתי בחצרות העיר והריסותיה, שוחחתי עם אזרחים וחיללים, בעיקר עם אנשי צה"ל עדיני הנפש ואוהבי העם והמדינה, אשר גילו רגישות אנושית, ומעטים הם הצבאות שיש בהם חיילים מופלאים כאלה. תחושה כבדה אחזה בכל האנשים שהיו עדים למתחולל בעיר ימית, שהיהודים הקימוה בלב החולות לתפארת הכול.

הנני מבקש מכבודו להשיב:

1. האם היה הכרח להרוס את ימית ואת כל יישובי החבל?
 2. מי היה הגוף הממלכתי המוסמך שנתן את ההוראה להרוס?
 3. האם ממשלת ישראל קיבלה החלטה זו כקולקטיב או כמה שרים יחידים הם שהחליטו על ידיעת עצמם למחוק כל זכר של קיום יישוב בחבל ימית?
 4. האם מקבלי ההחלטות היו מוסמכים לקבל החלטה גורלית זו, או שהיה עליהם תחילה לקבל החלטה של גוף מוסמך ו/או להיוועץ בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בקשר להריסת היישובים והעיר ימית עד היסוד?
 5. האם ממשלת מצרים ביקשה מממשלת ישראל לשלם למדינה עבור המבנים, המטעים והנכסים האחרים ולקבלם לידיה בשלמותם?
 6. אם התשובה חיובית, מדוע עסקה זו לא יצאה אל הפועל?
 7. אם התשובה שלילית, מה הייתה ההוצאה הכספית שנגרמה למדינה הן בגלל הרוס רכוש קיים והן בגלל הפעלת אנשים וכלים מכניים ש"גילחו" את כל היש?
 8. מה בדעת כבודו לעשות שמקרים כאלה לא יישנו במקומות אחרים בארצנו ושהחלטה כנ"ל תתקבל על-ידי מליאת הממשלה ולא על-ידי קומץ מצומצם של אנשים הממלאים תפקידים ממלכתיים חשובים?
- סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
- סיבות ביטחוניות מכריעות הביאו להחלטה על הריסת ימית.

על-פי חוקי־סוד: הממשלה — ראה בין היתר סעיפים 1 ו-29 — עניין הביצוע שייך לרשות המבצעת. זו הממשלה, ולא בלבד.

לא היה שום הסכם לגבי פיצויים עבור מבנים בימית בין ממשלת ישראל לבין ממשלת מצרים.

4. האם ההודעה על מכירת הנשק נמסרה בידעת ממשלת שווייץ ובהסכמתה?

5. האם בעקבות ההודעה וההכחשה שבצדה בוטלה או עוכבה העסקה למכירת הנשק?

6. האם ראש הממשלה גורס שזאת היא תכונה נאה למדינאי לפרסם עסקות נשק של ישראל עם מדינות שונות?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
לא היה שום סוד או גילוי כנאום בירושלים, שבו הוזכרה העובדה שאנו מוכרים נשק לשווייץ.

בתאריך 28 בדצמבר 1981 התקיים דיון בפרלמנט השווייצרי, בהמשך לשאלתה שהוגשה שם על-ידי חבר פרלמנט שביקש לבטל את העסקה; היא אושרה ברוב של 133 נגד 7.

1374. אי-הופעתו של ראש הממשלה בפני ועדת החוץ והביטחון

חבר הכנסת מ' גור שאל את ראש הממשלה ביום י"ב בסיוון התשמ"ב (3 ביוני 1982):

מלשכתך נודע לנו, שהחלטת שלא להופיע בפני ועדת החוץ והביטחון כל עוד מצב בריאותך אינו מרשה זאת.

אבקש מכתורך להשיב לי:

1. האם זה נכון?

2. האם הפסקת גם את מילוי תפקידך הממלכתיים האחרים?

3. האם לא תשתתף בישיבות ממשלה?

4. האם לא תשב בדיוני ההרכבים הקואליציוניים?

5. האם לא תיפגש עם נציגים רשמיים זרים?

6. האם תימנע ממפגשים עם כלי התקשורת?

7. אם אכן לא תימנע מכל אלה — האם ניתן להבין שהכנסת וועדותיה פחות חשובות בעיניך מכל שאר ההתחייבויות שלך כראש הממשלה?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
בשם כבוד ראש הממשלה הריני מתכבד להשיב על שאלתך זו:

נכון שהחלטתי בזמני, שלא להופיע בפני ועדת החוץ והביטחון כל עוד מצב בריאותי מקשה זאת עלי. אף-על-פי-כן השתתפתי מאז פעמיים בישיבות ועדת החוץ והביטחון. עשיתי זאת בגלל המצב, על אף הכאבים הפוקדים אותי בזמן ישיבה ממושכת. אך צר לי לומר, כי יהיה עלי לשוב ולחשוב האם אוכל לשוב ולהשתתף בישיבותיה של ועדה, שכל אחד מחבריה חתם על התחייבות בהן-צדק שלא יגלה דבר, ומודלפים משיבותיה באופן שיטתי דברים מסולפים.

רב בן-מאיר (המערך):

מה זה נוגע למצב בריאותו של ראש הממשלה?

מרדכי גור (המערך):

יש עוד כמה שאלות.

היו"ר מ' סבידור:

אם יש לך שאלה ספציפית, בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
זכותי להשיב: ראה תשובתי על שאלתך. אינני נוהג כך. אני מרחיב תשובה על שאלות.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אדוני היושב-ראש, שאלתי ולא ניתנה לי תשובה. האם היתה החלטת ממשלה בנושא זה?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
אני חוזר על הדברים שאמרתי לפני קודמייך. אם את מוסיפה שאלה, הואיל לחזור על כך בשאלתך נוספת.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
זה כלול בשאלתך שהגשתי. איני צריכה לשאול שאלתך נוספת.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
זכותך, חברת הכנסת ארכלי אלמוזלינו. אם יש לך שאלה נוספת, הגישי שאלתך נוספת.

רב בן-מאיר (המערך):
שואלים אם הממשלה קיבלה החלטה. איזה מין דבר זה?

אורה נמיר (המערך):
האם היושב-ראש מרשה דברים כאלה? האם הממשלה קיבלה החלטה או לא קיבלה החלטה?

היו"ר מ' סבידור:
אדוני סגן השר, אני מבקש שתתייחס לשאלתך כפי שהוצגה. אם אין לך תשובה, תשיב לחברת הכנסת ארכלי כשתוכל. זו חובתי כיושב-ראש.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
על הפסקה הנוספת תקבלי תשובה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
על כל השאלות. שאלתי 6 שאלות בשאלתך. אני מבקשת לקבל תשובה על כולן.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
את שואלת עכשיו האם הממשלה קיבלה החלטה להרוס את ימית. מאחר שנתי תשובה כללית, את מבקשת תשובה על שאלה נוספת. על פסקה זו תקבלי תשובה.

1372. הודעתו של ראש הממשלה על מכירת נשק לשווייץ
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את ראש הממשלה ביום י"ב בסיוון התשמ"ב (3 ביוני 1982):

כנאום שהשמיע ראש הממשלה בירושלים נאמר, שישיראל מוכרת לשווייץ נשק כ-270 מיליון דולר. בעקבות הודעה זו, הכחיש דובר ממשלת שווייץ מכול וכול בצורה חריפה ביותר את הדבר, וכינה את דברי ראש הממשלה שקר וכזב. דברים אלה פורסמו ב"ידיעות אחרונות" מיום 30 במאי 1982 כמאמר הראשי "מי יצילנו מהפטפט".

רצוני לשאול:

1. האם ראש הממשלה מסר הודעה על מכירת נשק לשווייץ בסכום הנ"ל?

2. האם דובר ממשלת שווייץ הכחיש את הודעת ראש הממשלה?

3. מה היו שיקוליו של ראש הממשלה במסירת ההודעה על מכירת נשק לשווייץ?

ישראל היתה טרבלניקה או המבצע". האם אכן אמרת כך? אם אמרת — האם הינך מאמין שהיה בכוחו של אש"ף, ללא חיל אוויר וחיל שריון משמעותי ונוכח כוחו של צה"ל ועוצמתה של ישראל, להשמידה באורח מוחלט, כפי שקרה ליהודים במחנה ההשמדה טרבלניקה? אם אינך מאמין בכך — מדוע אמרת דברים אלה?

3. הודעת ברבים כי "אין בכוחה הממשלה להיכנס לביירות המוסלמית או לכבוש אותה". האם יש בכוחה להסתייג בפומבי מדברים הפוכים שנאמרו בימים האחרונים עלייך שרים בכירים?

תשובת סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המוכאה נכונה, ובעקבותיה הכרזנו ביום שישי, 11 ביוני 1982, על הפסקת אש חד-צדדית.

24 שעות לפני כן, ביום חמישי, 10 ביוני 1982, בשעות 6 — 7 בבוקר, נחקשנו על-ידי נשיא ארצות-הברית להכריז על הפסקת אש. השבנו לנשיא ארצות-הברית באדיבות, כי אותה שעה עדיין עומד האויב במרחק של 18 קילומטרים ממטולה. לאחר מכן דחק אותו צבאנו מעבר ל-40 קילומטר, ומיד הודענו באופן חד-צדדי, כאמור, על הפסקת-אש: המחבלים לא רק שהמשיכו לירות על חיילינו, אלא אף הודיעו מפורשות, כי אינם מקבלים את הפסקת האש ויוסיפו להילחם בנו. משהוסיפו להילחם בנו המשיכו חיילינו להילחם באויב. לפי טבע הדברים, שאינם ניתנים כשום מערכה לשינוי, כזאת היתה ההתפתחות ואלו סיבותיה האמיתיות מול הוצאת הלעז החזרת נגד ממשלת ישראל בארץ, וכהשפעת הדברים הנשמעים בה — גם בחוץ-לארץ.

2. לא אמרתי כך ומעולם לא היתה ברירה כזאת. דיברתי על מסירות הנפש בקרב העם היהודי ואמרתי, שכדורנו הוכח שאפשר למנוע אסונות כמו של טרבלניקה רק בנכונות למסירות נפש.

3. כפי שהודיע גם הנשיא רייגן במפורש, מעולם לא התחייבתי שצה"ל לא ייכנס לביירות. אמרתי כי אין ברצוננו ובכוחותנו להיכנס למערב-ביירות.

אך, כפי שהסברתי בכנסת ביום 29 ביוני 1982, אמרתי זאת כאשר היינו עשרות קילומטרים מביירות, ולא היה ברצוננו להיכנס אליה. אבל כתוצאה מהתפתחות העניינים, שהיתה כוח המצואות, אנו נמצאים היום ליד ביירות והמחבלים נלכדים בה.

אין זה מן התכונה לחזור על הודעות מעין אלו או להשמיע אותן כשהאויב מכין את המעוז האחרון שלו בביירות והיא מוקפת ומכותרת עלייך חיילינו, בעקבות המלחמה שנמשכה, כפי שכבר הסברתי, באשמת האויב ותוקפנותו.

היו"ר מ' סבידור:

תודה רבה לסגן השר.

ג. הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה

ראש הממשלה מ' ביגן:

אדוני היושב-ראש, בהתאם לסעיף 18 של חוק-יסוד: הממשלה החליטה הממשלה, בייגן בתמוז התשמ"ב, לצרף

היו"ר מ' סבידור:

אני מתכבד להזמין את ראש הממשלה למסור הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה.

מרדכי גור (המערך):

האם ראש הממשלה מייחס לשיבות של ועדת החוץ והביטחון פחות חשיבות מאשר לתפקידים אחרים שלו, שאותם הוא מבצע למרות הקשיים האובייקטיביים שלו?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
זו שאלה שאינה נובעת מהשאלתא.

קריאה:

היא חלק מהדף.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
על שאלה כזו צריכה לבוא שאלתא מיוחדת.

אריה נחמקין (המערך):

נא לקרוא את השאלתא, אדוני.

שבח וייס (המערך):

זה מסוג השאלות שראש הממשלה צריך להשיב עליהן.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

האם אפשר לשאול מהי מידת החשיבות שראש הממשלה מייחס לשיבות של ועדת החוץ והביטחון בהשוואה לוועדות אחרות? תגיש שאלתא אחרת.

אריה נחמקין (המערך):

זה כתוב.

מרדכי גור (המערך):

מהתשובה אני מבין את היחס. תודה רבה.

דב בן-מאיר (המערך):

אולי אפשר לבקש מיושב-ראש הכנסת, שמשיב השאלות יתכוננו, ושלפחות יבינו על מה הם עונים.

קריאה:

להבין אין זו חובה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אני מודה על היחס שאתה נותן להבנתי. זו אינו יחס נאה מצדך.

1461. החלטת הממשלה ביחס למלחמה בלבנון

חבר הכנסת ג' יעקבי שאל את ראש הממשלה ביום " בתמוז התשמ"ב (1 ביולי 1982):

אודה לכבודך אם תשיב על השאלות הבאות על אודות מדיניות הממשלה ביחס למלחמה הנערכת בלבנון:

1. בנאומך בכנסת ב-8 ביוני 1982, לאחר שהחלה המלחמה, אמרת: "אם אנחנו נסיג את הקו 40 קילומטרים מן הגבול הצפוני שלנו — נעשה המלאכה, תופסק כל לחימה". האם זו המדיניות שהוגשמה הלכה למעשה מאז ועד כה? ואם לא — מדוע סטתה הממשלה מהתחייבות זו לכנסת ולעם?

2. כעיתונות פורסם כי אמרת ש"הכרירה שעמדה בפני

שהוא הלך לבחירות אלה עם משה דיין, זיכרוננו לברכה, בראש הרשימה.

קריאה:

איך את הלכת?

אורה נמיר (המערך):

היא הלכה בעצמה.

פסח גרופר (הליכוד):

והצטרפה למערך. איפה הכותרים...?

קריאות:

שולמית אלוני (המערך):

אני מבטיחה לכם — — —

היו"ר מ' סבירור:

דקה אחת. חברי הבית, אין שומעים פה מלה. אתם מדברים כולכם בצווחה. אין זו קריאה ביניים. אני מבקש לאפשר לחברת הכנסת שולמית אלוני לדבר.

יאר צבן (המערך):

— — —

פסח גרופר (הליכוד):

איפה הדוברים שלכם? מדוע היא, צריכה לענות הראשונה? מדוע אינך ראשונה בדיון מדיני?

שולמית אלוני (המערך):

מייד אומר לך למה.

אריה נחמקין (המערך):

מדוע אתה אינך מדבר לעולם בדיון מדיני?

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת פסח גרופר, מאז היית לסגן שר אתה תומך בממשלה. אנחנו זוכרים איך דיברת על הממשלה כשלא היית סגן שר.

פסח גרופר (הליכוד):

זה לא עובד.

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אם הרוחות לא יירגעו אני אכריז על הפסקה.

שולמית אלוני (המערך):

רבותי חברי הכנסת, אני מבטיחה לכם שבהמשך דברי אתן לכם סיבה טובה לקרוא קריאות ביניים. הרשו לי להפנות דברים מספר לחבר הכנסת בן-פורת, כל עוד הוא חבר הכנסת. היינו ידידים שנים רבות, ונודמה לי שפה הוא עשה מעשה שאיננו עולה בקנה אחד עם הדברים שבשם הוא פעל ואותם הוא אמר. אין זו רק בעיה של הצטרפות לממשלה, לקבוצה זו או זו. משה דיין, זיכרוננו לברכה, עזב את הממשלה ב־23 באוקטובר 1979 משום שסבר ואמר כי הממשלה הזאת מכיאה אותנו לאסון. משום שאין לה שום חשובה על בעיית העם הפלשתינאי. בכחירות ולאחר הבחירות האלה — — —

שר המשפטים מ' נסים:

לא היה ולא נברא.

שולמית אלוני (המערך):

הרשה לי.

להרכבה את חבר הכנסת מרדכי בן-פורת.

אני מתכבד לבקש מהכנסת לאשר הודעה זו של הממשלה.

תודה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לראש הממשלה. ועדת הכנסת קבעה שעה לדיון על הודעה זו. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת רוני מילוא.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני יושב־ראש הכנסת, רבותי חברי הכנסת, ראש הממשלה הודיע לנו על כך שהממשלה צירפה אליה 100% מהסיעה שאינני יודעת את שמה, שמייצג אותה חבר הכנסת מרדכי בן-פורת. על־מנת שהוא יוכל להבטיח עכשיו ולומר לציבור שכל שעושה הממשלה היא עושה בשם הרוב ובשם העם.

הרבה נקודות שפל ידענו בכנסת הזאת. הרבה נקודות שפל ידענו בגלל הממשלה הזאת. אבל קשה לתאר עד להיכן דברים יכולים להתגלגל.

בתחילה, ידידי מרדכי בן-פורת, אני חייבת לפנות אליך. שנים של ידידות והערכה הביאו אותי עכשיו לעמוד כאן ולומר לך: אל תעשה מעשה זה. הוא מעשה לא נכון. הוא מעשה לא צודק. הוא מעשה שיש בו משום בגידה.

קריאות:

— — —

בני שלیتא (הליכוד):

מה זו בגידה?

שולמית אלוני (המערך):

לא במולדת. בחבר.

קריאות מספסלי הליכוד:

— — —

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, לא דובר על בגידה במולדת.

שולמית אלוני (המערך):

בחבר.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מה קפצת? מה יש?

בני שלیتא (הליכוד):

שימי לב למה שאת אומרת.

רוני מילוא (הליכוד):

מה את עושה לבוחרים של ר"ץ?

היו"ר מ' סבירור:

אני מבקש שלא להפריע.

שולמית אלוני (המערך):

מרדכי בן-פורת הלך לבחירות — — —

שר החקשרות מ' צפורי:

איפה היה הנאום הזה כאשר — — — אז היה שקט.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני השר מרדכי צפורי, שקט יש רק במדינות טוטליטריות ובכתבי-קורות. אני פונה אל מרדכי בן-פורת, מפני

חברת ל"ב, ישיבה ק"ה
— הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

שר המשפטים מ' נסים:
זו המצאה.

שולמית אלוני (המערך):

הרשה לי, אני יושבתי ושוחחתי אתו לאחר הבחירות, ועל זה הוא הלך לבחירות; והדברים נאמרו לא רק לי ישירות אלא גם לרבים אחרים, מתוך זעזוע נורא מתיכנית הממשלה הזאת כיחס לעם הפלשתינאי וביחסה לסיפוח השטחים המוחזקים עליידי צה"ל, יהודה, שומרון ורצועת עזה. אנחנו מדחיקים את הדברים ואתם מדחיקים אותם, אבל אתם צריכים 61 קולות כדי שחוללו לומר, שבשם העם אתם הצבתם עכשיו חתים טרומיים נוספים בחברון, שבשם העם אתם מווינים שם את הכפריים, שיהרגו איש את רעהו, שבשם העם —

חיים קופמן (הליכוד):

בשם העם — — —

שולמית אלוני (המערך):

— — — יש לכם רוב של חברי כנסת כאן על-מנת לעשות את הדברים האלה.

בני שליטא (הליכוד):

ועכשיו יש לנו רוב בכנסת.

היו"ר מ' סבירוב:

רגע אחד, אינני מבין, יש פה דיון, יהיו חברים שיתכבטאו. מדוע אינכם נותנים לה לרבר? מה הולך כאן?

יעקב גיל (המערך):

מאז חרב בית-המקדש אתה יודע למי ניתנה הנבואה.

שולמית אלוני (המערך):

את הקול הזה ואת הכוח הזה תורם מרדכי בן-פורת, ואי-אפשר לומר, למרכה הצער, שזו בעיה מצפונית בלבד, כי לו מדובר היה בבעיה מצפונית בלבד אפשר היה לתמוך בממשלה גם כשיושבים על הספסלים של חברי הכנסת. לפנינו ערות של ממשלה, שלמען המשך קיומה היא קונה את כיסאותיה בשלמונים ובמתנות. עד עכשיו היא חייתה בחסדם של ארבעת חברי הכנסת של אגורת ישראל, אשר 15,000 מבניהם שוחררו מכל שירות בצבא בימים אלה — וכדאי להזכיר זאת — ועכשיו היא חיה בחסד של חבר כנסת בודד, הנכנס לממשלה על-מנת שהיא תוכל להתקיים כממשלה. העיוות הזה של הדברים — הדעת איננה סובלת אותו.

חבר הכנסת שבח וייס, שהוא פרופסור למדעי המדינה, עשה תחשיב, ומצא, שבממשלה של 61, כאשר ארבעת חברי אגורת ישראל אינם משתתפים בממשלה, ולמעשה זו ממשלה הנשענת על 57 חברי הכנסת, יש לנו 18 שרים ו-10 סגנים — 50% מכלל הקואליציה מיוצגים ברשות המבצעת. הפרופורציות הן: 6 חברי כנסת של המפד"ל — 77% מהם כורוע המבצעת; 3 חברי כנסת של ת"מ — 77% מהם כורוע המבצעת, ותנועת ההתחדשות הציונית — 100% ממנה כורוע המבצעת.

במה אנחנו עוסקים היום? בתקופה שבה הארץ בוקה ומבוקה ומבולקת, בתקופה שבה בפעם הראשונה אין לנו קונסנסוס לא כקרב הציבור ולא כקרב חיילים, האם הצירוף שלק לממשלה, מרדכי בן-פורת, בא כדי שראש הממשלה יוכל לענות לאנשי מילואים מסירת נבחרת — אלה שהשתתפו במבצע אנטבה וכתבו עכשיו מכתב לשרון וביקשו ממנו

להתפטר — מי אתם שתגידו לו להתפטר? יש לי רוב בכנסת. האם אתה מצטרף לממשלה כדי שראש הממשלה יוכל להשיב ל-22 טייסים, שפנו ותבעו את פיטוריו של שרון: מי אתם? יש לנו — — —

רוני מילוא (הליכוד):

יש עוד כמה מאות טייסים שלא פנו לראש הממשלה — אחי נמצא ביניהם — ולא תבעו לפטר את שרון. אל תדברי בשם הטייסים.

שולמית אלוני (המערך):

אחא רוצה שכולם יפנו?

וזה כולל תלמידי ישיבות הסדר, שפנו וביקשו להפסיק את הלחימה.

שושנה ארבל-אלמוזליו (המערך):

חברת הכנסת שולמית אלוני, היו טייסים אחרים שפנו במכתב אחר. צייני גם אותם. הפסיקו להשתמש בטייסים ובחיילים. לפחות דברי בשמן.

רוני מילוא (הליכוד):

אפילו בשם חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזליו אינך מדברת.

יוסף רום (הליכוד):

— — —

אריה נחמקין (המערך):

לא הם יפריעו לך, אני אפריע לך. שבי בשקט. היית כארצות-הברית, אני אינני עושה זאת כרחבי העולם. איזה מין דבר זה?

שושנה ארבל-אלמוזליו (המערך):

די בכך שהלכת לקומם כארצות-הברית.

בני שליטא (הליכוד):

כושה וחרפה.

קריאות:

— — —

אריה נחמקין (המערך):

שתיוהר. אין אלה עסקים פרטיים שלה — — —

שולמית אלוני (המערך):

חבר הכנסת נחמקין, הרשה לי.

אריה נחמקין (המערך):

היא אינה מביעה את דעתי. כקשה לי אלייך, היוהרי כלשונך.

שולמית אלוני (המערך):

גמרנו. עכשיו תקשיב.

רכותי חברי הכנסת, אנחנו היום מצויים במצב — — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

רדי מהצבא. אל תדברי בשם טייסים.

שושנה ארבל-אלמוזליו (המערך):

הפסיקו לדבר על הצבא.

שבח וייס (המערך):

זה צבא העם, והיא יכולה לדבר בשם הצבא.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

יוסי שריד (המערך):
איני יושב פה בזכותך.

שבח וייס (המערך):
הצבא זה טאבו?

יוסף רום (הליכוד):
אין צורך. הבוחרים יוציאו אותך.

שולמית אלוני (המערך):

קריאה:
הקואליציה השחורה.

רבתי חברי הכנסת, הבאתי מעט דוגמאות שלא על-מנת

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת רום, חבר הכנסת דקל. חבר הכנסת נתמקין, נא לשבת. אבקש להמשיך.

היו"ר מ' סבידור:
האם אפשר לקרוא את כולכם לסדר?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
יש עוד מאות אלפים אחרים.

יוסף רום (הליכוד):

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש שקט. בבקשה להמשיך.

שולמית אלוני (המערך):

אתה צועק כל כך, מפני שאחזק ידע שהצירוף של חבר הכנסת מרדכי בן-פורת היום לממשלה הוא דבר מעוות מבחינת סדרי שלטון ומשפט. מבחינת מבנה הממשלה ומבחינת המערכת הכללית. אתה יודע שדבר כזה אינו צריך לקרות בחברה מתקנת.

יוסף רום (הליכוד):

מה הקשר? איפה את חיה? אתם צירפתם שני חברי כנסת.

שבח וייס (המערך):
זו באמת בעיה.

יוסף רום (הליכוד):
את זה אתם עושים. אתם עושים את התסיסה.

בני שליטא (הליכוד):
את עשית את זה גם בארצות-הברית.

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת רום, תנו לחברת הכנסת אלוני לסיים.

יוסף רום (הליכוד):

שתדבר לעניין. היא מדברת כאילו אלה עובדות.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש שלא להפריע. חברת הכנסת אלוני, בבקשה.

מיכאל דקל (הליכוד):
עוד מעט תקראי לחיילים גם לערוק מהצבא.

תנפיק זיאר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שולמית אלוני (המערך):

אני רוצה לסיים.

מיכאל דקל (הליכוד):

זה לא שייך לך. חבר הכנסת זיאר.

רוני מילוא (הליכוד):

עזור לה. חבר הכנסת זיאר.

יוסף רום (הליכוד):

עזור לה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, חבר הכנסת דקל, חבר הכנסת זיאר, אני מבקש להירגע.

יוסי שריד (המערך):

למה אתה תוקף? אתם יודעים את האמת.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש להירגע. חבר הכנסת שריד, אני מבקש שלא להפריע.

מיכאל דקל (הליכוד):

אלו היית שומע מה שאומרים עליך החיילים בצבא. היית

רבתי חברי הכנסת. הצירוף של שר נוסף לממשלה הזאת כא כדי להוכיח שיש לה רוב כאן. בימים של תסיסה ושל אינפלציה הולכת וגדלה, במצב של מלחמה, במצב של חוסר שקט, במצב של חוסר ביטחון, חיה הממשלה הזאת בחסד, מכוח חלוקת טובות הנאה. הדבר הזה התחיל עם אגודת ישראל. הדבר הזה נמשך בחלוקת תפקידים, בהגדלת המנגנון, באימתן דעת ובאימתן תשובות ענייניות על השאלות האמיתיות של החברה.

אני מצטערת על כך שאת הכוח הנוסף הזה לממשלה הזאת, שחייבת ליפול — שלדעתי מביאה נזק למדינה ולחברה — שאת הכוח הנוסף הזה מביא לה חבר הכנסת מרדכי בן-פורת. צר לי, מרדכי, על שאתה עושה זאת. אני חושבת שזה מעשה שלא ייעשה, שהוא תריגה ובגידה בדרךך הארוכה, דרך של איש מוסר, של איש מצפון, של איש הנאמן לדרכו. אני מצטערת על שאתה נותן יד לממשלה זו, שיש להחליף אותה, מפני שבכל שטח שהיא פועלת היא מביאה לנו רעה על רעה ונסיגה בתחום הדמוקרטיה, בתחום זכויות היחיד, בתחום זכויות החברה, ובייחוד בדרך הנוראה שבה אנחנו שולטים על עם אחר ולא נותנים לו מוצא, עם הבחירות שהיו צריכות

חוברת ל"ב, ישיבה ק"ה
— הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה —

רוני מילוא (הליכוד):
— אבל הם ציינו אנשים באופוזיציה — האומרים מה שהם אומרים: מדוע אתם באים אלינו בטענות, כאשר אנשים אצלכם אומרים את מה שהם אומרים? כל אחד בא ומדבר בשם הציבור, בשם הרוב, ראינו את הרוב. אם משהו יכול לדבר בשם הציבור, חברת הכנסת אלוני, אזי חבר הכנסת בן-פורת יכול לדבר בשמו לא פחות ממך. בשנת 1977 הוא הלך לבדו לבחירות, בלי מפלגה מאחוריו, בלי מימון מאחוריו, בלי כוח ציבורי, וקיבל 15,000 קולות. שני בהם למנדט אחד בכנסת.

יוסי שריד (המערך):

מה אתה בא בטענות אל חברת הכנסת שולמית אלוני?

רוני מילוא (הליכוד):

אני בא בטענות אל חברת הכנסת שולמית אלוני. לו היא הייתה מדברת בשם המיעוט המבוטל שבחר בה, אזי זה מנדט אחד. אבל שולמית אלוני לקחה את הקולות שבחרו בה, שלא בחרו במערך במתכוון, כי חבר הכנסת יוסי שריד ואחרים אמרו להם אל תצביעו למפלגות הקטנות, ולמרות זה הם לא בחרו במערך והצביעו למפלגה הקטנה של שולמית אלוני, והיא הכניסה למערך מנדט אחד של אנשים שלא רצו במערך, אלא רצו בשולמית אלוני. היא לקחה את הקולות של האנשים האלה, בלי לשאול אותם, בלי לקבל את אישורם, והעבירה את הקולות האלה למערך, בלי שום מוסר ציבורי וכלי שום סמכות ציבורית.

יוסי שריד (המערך):

היא לא מונתה לשר בממשלה בגלל זה.

רוני מילוא (הליכוד):

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת שריד, שגם חברי הכנסת אמנן לין ויצחק פרץ לא מונו לשרים בממשלה מסיבה אחת: כי לא הצלחתם לממש את מה שהבטחתם להם. זה הכול. אילו הייתם מצליחים בחרגיל המכריז, הייתם נותנים להם.

אורי סגב (המערך):

אולי תמנו שר הסברה?

משה שחל (המערך):

אולי תסביר מה הם עושים?

רוני מילוא (הליכוד):

לממשלה יש בכנסת 61 מנדטים של תמיכה. אם תורידו מהמספר הזה ארבעה חברים של אגודת ישראל, נשארים 57. המפתח לשר בממשלה זה שלושה חברי כנסת. אם תחלק 57 ל-19 שרים בממשלה, תגלה, במפתיע, שזה בדיוק שלושה.

משה שחל (המערך):

אולי תגיד מה הוא אמר ביום ששי בעיתון?

רוני מילוא (הליכוד):

אני מציע לך, אל תסתמך על העיתונות.

ראש הממשלה מ' בגין:

כתוב בעיתון, אבל הוא לא אמר.

משה שחל (המערך):

סלח לי, — — —

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת שחל, לבד מההצדקה האריתמטית — — —

משה שחל (המערך):

— — —

להיות, עם הסדר החדש שנעשה, עם היריות וההפגנות. לא לדרך זו ולא בשם תוכנית זו נבחרת, חבר הכנסת בן-פורת. צר לי על כך שאתה סוגר מעגל על-ידי סטייה כזאת.

אני ותכרי לא נוכל להצביע אמן בממשלה זו ולא להצביע בעד צירוף השר לממשלה הזאת. גם אם חבר הכנסת נחמקין מסתייג מכמה הערות בדבריו, הסיעה הגדולה בכנסת, המערך, אינה יכולה, בעיקרון, לתת יד לעניין זה.

יהודה בן-מאיר (חזית רתית לאומית):

אתם לא הסיעה הגדולה, זה לא נכון.

משה שחל (המערך):

איך זה יכול להיות? סגן שר עומד וגואס — — —

היו"ר מ' סכידור:

המשפט האחרון לחברת הכנסת שולמית אלוני, נא לא להפרע.

שולמית אלוני (המערך):

הסיעה הגדולה בכנסת, המונה 50 חברי כנסת והיא הגדולה בכנסת, מוחה על דרך זו של חיוק ממשלה שאין לה רוב בעם, ואנחנו נצביע נגד.

היו"ר מ' סכידור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רוני מילוא, ואתריו — לחבר הכנסת אליעזר אכטכי.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה לברך על ההצעה שהוכחה למליאת הכנסת לאשר את צירופו של חבר הכנסת בן-פורת לממשלה.

שמעתי כאן את הדברים של חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (המערך):

איך הצלחת לשמוע ברעש שהיה כאן?

רוני מילוא (הליכוד):

חברת הכנסת שולמית אלוני חזרה בימים אלה מסירור של הסברת עמדת ישראל בארצות-הברית והביאה אתה עצומות שבאות להראות עד כמה יש מחלוקת, זו הבשורה שהיא הביאה מארצות-הברית, שהיהדות שם חלוקה, שיש חילוקי-דעות עם מדינת ישראל. בשם מי את מדברת בארצות-הברית, חברת הכנסת אלוני? שמענו את וועידת הנושאים. שמענו את המוסדות המוסמכים של יהדות ארצות-הברית. את מדברת תמיד בשם ציבור עלום כלשהו, שלא יודעים בדיוק מהו ולא יודעים בדיוק מהו. את מדברת בשם טייסים בחיל האוויר ובשם אחרים. אמרתי לך, את ודאי אינך מדברת בשם אחי. גם הוא טייס קרבי בחיל האוויר. את אינך מדברת בשמו. אז אל תדברי כאן בשם הציבור, וודאי לא בשם יהדות ארצות-הברית.

ביום חמישי שעבר פרסם ה"ניו-יורק טיימס" מאמר מערכת שממנו נשמעים דברים טובים יותר מאלה שאת מביאה לכנסת. הוא ביקש מהעיתונות בעולם, מדעת הקהל, להתנצל בפני מדינת ישראל על העוול שהן גרמו לה, והן גרמו לה עוול גם בגללכם. כי כאשר שר החוץ היה בצרפת, אמרו לו אישי מדינה: מה אתה רוצה מאתנו כאשר אצלכם יוסי שריד, מוטה גור — הם לא הזכירו את השמות כי הם לא כל כך חשובים בצרפת — — —

אורי סגב (המערך):

איפה ההסברה של מדינת ישראל?

ראש הממשלה מ' בגין:

יוסי שריד (המערך):

היו"ר מ' סבירור:

היו"ר מ' סבירור:

תנו לחבר הכנסת מילוא לדבר.

חבר הכנסת שריד, לא "שלום עכשיו" אלא סדר עכשיו.

רוני מילוא (הליכוד):

רוני מילוא (הליכוד):

לבד מההצדקה האריתמטית שעכשיו ראינו אותה, אני רוצה לברך על צירופו של חבר הכנסת בן-פורת גם לגופו של עניין. בשל הדברים שהוא יכול לטפל בהם בממשלה. אני רוצה להרחיב את הדיבור כאן על פעילותו בעבר — — —

יוסי שריד (המערך):

או למה הוא שר בלי תיק?

רוני מילוא (הליכוד):

דווקא כשר בלי תיק הוא יכול לטפל בכמה תחומים, שאינם דווקא מוגדרים באופן מסוים. ואני הייתי מציע לו עצה יידי, שהנושא הראשון שבו הוא יתרום את תרומתו בממשלה, לבד מכל הנושאים הקרובים והחשובים ללבו, יהיה הנושא של הטלוויזיה במדינת ישראל. לדעתי, זה הנושא החשוב ביותר שאפשר היום לטפל בו, מפני שהטלוויזיה במדינת ישראל פשוט מפרסמת כימים אלה מעל המסך דברי שקר, דברים שאינם אמת, והיא צריכה לקבל טיפול יסודי. ולצערי הרב, אין בממשלה שר שעושה את זה. כולנו שמענו במוצאי שבת, שהטלוויזיה הממלכתית הודיעה, מפי מקור משטרתי בכיר כביכול, על 100,000 איש בהפגנת "שלום עכשיו" — מקור משטרתי אנונימי. אין לזה תקדים, שטלוויזיה ממלכתית במדינת ישראל תסתכן על מקור משטרתי אנונימי כדי לקבוע מספר. המספר הזה הצטמצם במשך הערב, בסוף מהדורת החדשות כבר דיברו על 70 עד 100 אלף.

יוסי שריד (המערך):

אני אסביר לך איך זה הצטמצם — היתה התערבות ממשלתית, היתה התערבות של שר, היה לחץ ממשלתי על אדם, שהוא בכיר מכל בכיר במשטרה, שאמר את זה. אבל כשהממשלה מתערבת — המשטרה נכנעת, זו בושה וחרפה.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת שריד, נתתי לך לדבר בלי הפרעה, ואני מבקש להשיב לך. אתה טוען שהיה לחץ של הממשלה, ואני אגיד לך שסוכנות עתי"ם, שאיננה חשודה בחור גורם סמוך לממשלה או אוהד את הממשלה או שייך לממשלה או קשור לממשלה, סוכנות עתי"ם פרסמה אומדן שלה של 60,000 מפגינים בהפגנה הזאת; לא 100 אלף, לא 80, לא 70 אלא 60 אלף. ויש מקורות במשטרה שמעריכים את זה ב-30,000 בלבד; גם כאלה יש. למה הטלוויזיה צריכה לקחת אומדן אנונימי בלתי מבוסס של קצין משטרה שאינו מודה ולהסתכן עליו ולהגיד מספר שאין לו שום שחר במציאות?

אני אספר לך עוד משהו, חבר הכנסת שריד — — —

יוסי שריד (המערך):

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מה עם בן-פורת. אחרי שהוא יגמור לחסל את הטלוויזיה, מה הוא יעשה?

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אני מבקש, אולי נרמז "שלום עכשיו" ונגיע לסדר?

יאיר צבן (המערך):

למה אתה מערבת את הדברים? הוא לא שאל — — —

רוני מילוא (הליכוד):
אומר לך בדיוק למה נרעשנו מההפגנה הזאת. אנחנו לא נרעשנו מההפגנות של "שלום עכשיו" בעבר וגם עכשיו אין אנו מזועזעים מההפגנה או נרעשים ממנה אבל — — —

אלעזר גרנות (המערך):

אבל שלחתם בריונים.

רוני מילוא (הליכוד):

איש לא שלח בריונים, חבר הכנסת גרנות. באמת, העלילות שלכם על בריונות כבר נשמעו די בבחירות. עובד את הבריונות עכשיו. אצלכם יש בריונים, אצלנו יש, אצל כולם יש. בכל המחנות יש, איש אינו שולח אותם. גם אחם לא שלחתם את הבריונים שלכם שעשו מה שעשו בבחירות. אבל הזעקה שלנו נגד ההפגנות של "שלום עכשיו" היא לא בגלל שיש הפגנה, אלא בגלל המצב פוליטי הקיים היום. אינני מדבר על המצב הצבאי, על כך שאנחנו עדיין נמצאים במלחמה, אלא על המצב הפוליטי, על כך שאנחנו נמצאים במאבק יומיומי על דעת הקהל בעולם, בעיתונות, על הציבור היהודי. שחלק קטן ממנו אף הוא אינו שלם עם התופעות שישנן. במצב שכזה מתארגנת הפגנה בתמיכת מפלגות פוליטיות בישראל, לא של אנשים הכאים באופן פרטי, אלא בתמיכת מפלגות פוליטיות, והפגנה זו מחלישה כמודע את מעמדה של ישראל. ואין זה מקרה שחבר הכנסת אורי אבנרי אמר בריאיון, שהוא שאל את יאסר ערפאת, ראש ארגון המרצחים, אם הוא רוצה שאורי אבנרי ימסור בשמו של ערפאת דברים בהפגנה של "שלום עכשיו" בכיכר מלכי ישראל.

חוברת ל"ב, ישיבה ק"ה
— הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה —

עבירה על החוק, ואני מבקש מיושב־ראש הכנסת לתבוע אותו לדין על כך.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, לא הייתי מפרט נקודות אלה בנאומו אלמלא הנאום המוקדם של חברת הכנסת שולמית אלון. הכנתי נאום של ברכה לחבר הכנסת מרדכי בן־פורת, עם תיאור העבר הפוליטי־הציבורי שלו, עם ברכות לכניסתו לממשלה. אבל חברת הכנסת אלון עמדה פה על הבמה ודיברה בשם הטייסים, בשם החיילים, בשם עם ישראל, בשם הרוב, בשם העם היהודי בגולה ובשם כולם. זה מחייב שאתייחס לדברים האלה.

אני רוצה לסיים את דברי בברכה לחבר הכנסת בן־פורת ליגל צירופו לממשלה. אני מקווה שחבר הכנסת בן־פורת ישרת את כל הדברים החשובים שהממשלה הזאת רוצה לבצע ומבצעת. אני רק רוצה לומר לאלה מבין חברי המערך, ובמיוחד לחברת הכנסת שולמית אלון, אשר מכיעים את תמיכתם מדוע מצטרף חבר הכנסת בן־פורת לממשלה של הליכוד, אני רוצה להזכיר לכם, שבכנסת השמינית חתמו משה דיין וזכרוננו לברכה, חבר הכנסת דוד רחבי הכנסת בן־פורת על עצומה, שבה הם הביעו התנגדות לכל שלטון זר ביהודה ובשומרון. חברי כנסת המתנגדים לשלטון זר ביהודה ובשומרון, באופן טבעי צריכים למצוא את מקומם בממשלה שהליכוד הוא המרכיב המרכזי שלה, מממשלה המתנגדת לחלוקת ארץ־ישראל ולהחזרת שטחים ביהודה ובשומרון. לכן, אין פלא שחבר הכנסת בן־פורת בחר להיכנס לממשלה ולהצטרף אל הקואליציה ולא להצטרף אל המערך. ראינו, היו גם חברי כנסת מהקואליציה, מהליכוד, שעברו למערך. לא שמעתי או את חברת הכנסת אלון עומדת על הבמה וזועקת חמס על העוול הציבורי שנגרם, פה אין מדובר בחבר כנסת שעבר מהמערך לליכוד, פה מדובר בחבר כנסת עצמאי, שנבחר ברשימה, והחליט יחד עם שותפו לרשימה, חבר הכנסת יגאל הורביץ, להצטרף אל הקואליציה ואל הממשלה. אין בכך שום פסול, זה דבר מקובל, זה דבר צרוף וטהור בחיים הציבוריים, כאשר חבר הכנסת מודיע עם עמדות של ממשלה — הוא מצטרף אליה, וטוב עשה חבר הכנסת בן־פורת כשהצטרף.

היו"ר מ' סבידור:

'תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

משה שחל (המערך):

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת שחל, אני מרשה. חבר הכנסת שחל, אתה הרי צריך להבין אותי, אתה יושב פה לעתים קרובות, מה אתה מפרע?

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אבטבי, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק זיאר.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לכרכה החמה לחבר הכנסת מרדכי בן־פורת על הצטרפותו לממשלה. את מרדכי בן־פורת אני מכיר עוד מהכנסת השמינית. אנו נהנינו ונהנים גם כיום מתבונתך ומהידע הפוליטרי הרב שהפגנת בכנסת גם לאלה שזה מקרוב באו. אתה ידוע כאיש הרוצה במידה רבה של אחדות, אחדות לאומית, אחדות העם ואחדות בכנסת. יחד וביחד היא ססתמו של חבר הכנסת בן־פורת, והוא עשה הכול למען הכלל והציבור.

רוני מילוא (הליכוד):

אורי אבנרי אמר את הדברים האלה, שמעתי אותם מפיו. הוא אמר שהוא שאל את ערפאת ראש המרצחים — הוא לא אמר ראש המרצחים אלא ערפאת — אם יש לערפאת הודעה כלשהי למסור להפגנה של "שלוש עכשיו" שתתקיים במוצאי שבת בתל־אביב. כאשר אנחנו מנסים להפעיל לחץ כדי לפנות את כיירות מהמתחבלים ללא שימוש בכוח וללא קורבנות, במקום שהמערך ו"שלוש עכשיו", שאחם חומכים בו, יסייעו לממשלה במאמץ המדיני, אתם מנהלים הפגנות בתל־אביב, אתם משמיעים הצהרות בעיתונות ומחזקים את ידיהם של המתחבלים בכיירות שלא יעזבו את העיר. זאת המציאות האמיתית.

יעקב צור (המערך):

אילו דיבורים הם אלה?

אברהם כ"ץ־עזה (המערך):

את כולנו תעמיד על חבל ותתלה אותנו. אנחנו הבוגדים.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת שירי שמע את הדברים האלה יחד אתי בוועדת החוץ והביטחון. חבר הכנסת כ"ץ־עזה, לא יעזרו לכם הצעקות. כי ראש אמ"ן שהופיע בוועדת החוץ והביטחון אמר בדיוק את הדברים האלה. הוא אמר שארגוני המתחבלים בכיירות תולים את יתבם באופוזיציה הפנימית בישראל. זה ציטוט מלה במלה מדברי ראש אמ"ן, וכמה שתצעקו ותזעקו זה לא יעזור. בוועדת החוץ והביטחון, בנוכחות אנשי המערך, אמר ראש אמ"ן, שארגוני המתחבלים בכיירות שמים את יתבם על האופוזיציה הפנימית בישראל; במלים אלה.

קריאות מספסלי המערך:

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, אני מבקש ממך שלא לצטט מה שקורה בוועדת החוץ והביטחון ואל תגיד מה אומר ראש אמ"ן. זה פסול.

יעקב גיל (המערך):

הוא עבר עבירה חמורה, ואני מבקש מהיושב־ראש להגיב על זה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת גיל, הגבתי, ואני מבקש למחוק את הדבר הזה מהפרוטוקול.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אלמלא התפרסמו הדברים שחור על גבי לכן גם בעיתונות, לא הייתי אומר אותם פה. הם פורסמו בעיתונות.

היו"ר מ' סבידור:

לא חשוב מה שהתפרסם בעיתונות. אינך יכול להופיע פה במליאה ולצטט את מה שאמר ראש אמ"ן בוועדת החוץ והביטחון.

נאזה ארד (המערך):

הוא יכול הכול.

היו"ר מ' סבידור:

אל תעזרי לי.

יעקב גיל (המערך):

הוא עבר עבירה והוא צריך לתת עליה את הדין. הוא עבר

הזה בבית בוועדת החוץ והביטחון, תהיה בכך תרומה. אני משוכנע שלרבים היה מה לומר בעבר על עצם המלחמות ובמיוחד על מלחמת יום הכיפורים, אבל דבר אחד שמרנו מכל שמר והוא, שנושא המלחמה והביקורת על מקבלי ההחלטות יידונו לאחר גמר המלחמה, או שיידונו תוך כדי המלחמה בוועדת החוץ והביטחון, שבה מיצגים כל הגורמים הפוליטיים.

גם בקרב החיילים הוויכוח הוא לגיטימי, לדעתי, אבל צריך לדעת לא לעבור את הגבולות המותרים.

בסיום, אני מאחל לחבר הכנסת מרדכי כן-פורת שיעלית בתפקידו, ובתכונתו הרבה ישפיע על הממשלה בדברים שהוא מאמין בהם. בהצלחה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת אליעזר אבטבי. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק יזאד. ואחריו — לחבר הכנסת בן-ציון רובין.

תופיק יזאד (החית המוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, צירופו של חבר הכנסת מרדכי כן-פורת לממשלה הוא צעד של רמאות ממשלתית, שמטרתו לרמות את העם כאילו לממשלה הזו יש רוב בכנסת ובעם, והוא ניסיון. לחפות על פשיטת הרגל הפוליטית, הכלכלית והחברתית המאפיינת את הממשלה הזאת, שנוסף על זה ידעה מגואלות כדם, כדמו של העם הערבי הפלשתינאי, של העם הלבנוני ושל העם הישראלי.

הממשלה הזאת עברה כל גבול במדיניותה המטורפת, כמלחמה, מלחמת ההשמדה נגד העם הפלשתינאי ונגד העם הלבנוני, והעם הישראלי גם הוא משלם את המחיר הגבוה של המלחמה.

אקרא קטעים ממכתב גלוי שפרסם בעיתון "הארץ" האב השכול יעקב גוטמן, שכנו דו נפל במלחמה כלבנון. הוא אומר: "בני האהוב דו נשלח עם יחידתו בבהילות לקרב כופור העקוב דם. הוא היה הראשון שפרץ אל תעלות המבצר, לחם כעז ודם מצא את מותו — כמה שנות דור דרושות היו למתחילים כדי לרצות ולפצוע כל חל הכרבה חיילי צה"ל, כפי שעשתה זאת מלחמתכם בת השבוע? כמה שכול ויגון הצלחתם לזרוע? בטרם יכש הדם על טרשי הר כופור, אצתם ומיהרתם לשם במסוק, מוקפים מצלמות, מסרטנות ומיקרופונים, לפלוט את דברי השקר, ההבל ורעות הרוח שלכם, ולא שליתם נעליכם מעל רגליכם ולא ביקשתם מחילה על שגינותיכם הלאומיים האפלים ועל הרפתקנותכם הטמאה. ודם בנינו המתים זועק מן האדמה. תולדות עמנו העתיק, החכם והמיוסר, ישפט אתכם בשוטים ובקריבים, ומעשיכם יהיו לאות האזהרה ולדיראון עולם! ואם יש בככם ולו שמץ של מצפון ולב אדם בקרבכם, ירדוף אתכם יגוני ההזדמנות, יגונו של אב בישראל שחרב עליו עולמו וניטל ממנו טעם חייו, בשנתכם ובקהיצכם ובקומכם, ויהיה כאות קין על מצחכם עד עולם!"

חברי כנסת נכבדים, לא רק דמו של דו, אלא דמם של אלפי הצעירים מבני העם הישראלי שנהרגו ונפצעו וזעק מן האדמה נגד ממשלת בגין-שרון המטורפת הזאת.

המלחמה המטורפת שכפתה ממשלה זו, הג'נוסייד הזה המבוצע נגד שני העמים, הערבי-הפלשתינאי והלבנוני, המלחמה הזאת הביאה לרצח, להרג ולפציעתם של עשרות אלפי פלשתינאים ולכוננים ולחורבן עשרות ערים וכפרים במדינת לבנון, והפכה מאות אלפים לפליטים. חלק מהם נעשו פליטים בפעם השלישית ובפעם הרביעית בחייהם.

היום אנו דנים בהצטרפותו של חבר הכנסת כן-פורת לממשלה, אך בטרם כניסו לממשלה עשה חבר הכנסת כן-פורת כל מאמץ למען הקמת ממשלת אחדות לאומית. לכן קשה יהיה לומר שרק הוא לבדו רצה להצטרף לממשלה. אני זוכר שהוא עשה רבות — וגם אנו ניסינו לסייע בידו — כדי להגיע למקסימום של אחדות. ואולי אף להקים ממשלת אחדות לאומית. צר לי על שהדבר לא עלה בידו ובידינו גם יחד להקים ממשלה כזאת.

בשעה כזאת, כאשר הממשלה עומדת לפני ההכרעות וההחלטות החשובות, ומצטרף חבר אחד לשורותיה — ברור שכל אחד מותח ביקורת על בעיות השעה. אני משוכנע שבשעה כזאת מוטב שבסיסה של הממשלה יורחב ובכך, למעשה, חבר הכנסת כן-פורת תורם את תרומתו להרחבת בסיסה של הממשלה, והוא יוסיף תבונה נוספת להחלטות הגורליות החשובות העומדות בפניה.

אנו כאן בעורף, וחיילינו בחזית. הבה נעשה הכול כדי להבליט את הקונסוסים הלאומי ואת האחדות הלאומית הקיימת בתוכנו, בתוך הבית הזה. אני משוכנע שחלקים רבים במפלגת העבודה הביעו אף הם תמיכה, חלק בגלוי וחלק לא בגלוי, במדיניות החלטותיה של הממשלה, שוב, מתוך אחריות לאומית. בשעה זו המעט שאנו יכולים לתרום הוא אחדות. הבה נתאחד באותו כוונת והחלטות שרוב הבית אינו חולק עליה: אין כאן מי שחולק על הצורך בהדפית האויב; מרבית חברי הבית מאוחדים בדעה שעל המחבלים לצאת את לבנון; כמעט כל הבית מאוחד בדעה, שעל כל הכוחות הזרים לצאת מלבנון. הלוא הדברים האלה הם קווי יסוד כמעט 90% מתכרי הבית. לכן הבה נבליט זאת, הבה נבליט את המאחד ולא נבליט את המפריד, אם בכל אלה אני מלוכדים ומאוחדים — מה הטעם שנחליש, תלילה, בשעה זו את ידי הלווחמים האמיצים אשר נמצאים בחזית. יהיו הוויכוחים אשר יהיו, יהיו צודקים או לא צודקים, אבל דבר אחד צריך להיות ברור לנו והוא, שיש להימנע בשעה זו מכל ההפגנות והפגנות הנגד; הדברים יכולים לגרור זה את זה עד שחלילה נגיע בשלב כלשהו להרפיית ידיים בקרב אנשים מסוימים, מי יצא למלחמה צד למלחמת מגן, מלחמת מצוה ולמלחמת מצוה. ונכתנו בציאת המלחמה אף יותר כאשר גילינו את הצידוד הגדול והרוב שצברו המחבלים במחסניהם.

אני מסכים שבמדינה דמוקרטית יש חופש דיבור, צריך להיות חופש כזה וצריך להיות ויכוח גם בקרב החיילים. הפגנות של גורמים מסוימים, גם אם יש בכוחן לתרום ולשנות דברים, הרי צריך לעשותן במקומות אחרים ולא ברחובות; צריך לעשותן בבית הזה, בכנסת, בוועדת החוץ והביטחון, כממשלה. יש למעט ככל האפשר ביציאה לרחובות. מלחמה זו היא המלחמה היחידה שבה יצאו להפגנות ברחובות עוד לפני שהיא נסתיימה: וזה חבל! מוטב היה לו היינו פועלים בדרך האומרת: ברעום התותחים נאלמות המוות, למרות זאת, אינני שולל לחלוטין ויכוח, ויכוח ענייני עם הממשלה, כי בתוקף תפקידה הממשלה היא למעשה המפקד העליון של צה"ל; ויכוח כזה יש לעשותו, ובשלב זה רק בוועדת החוץ והביטחון.

אני קורא לכלל הסיטות, ואולי אף אבקש מיושב ראש הכנסת שיזמן את כל ראשי הסיטות של הבית הזה. כדי לנסות להגיע למצב שבו לא תיערכנה הפגנות פוליטיות, הפגנות נגד ההפגנות רחוב זו מול זו, ולא נהפוך חלילה בשעה זו את ההפגנות לדבר החשוב ביותר כרגע. חשוב מאוד שבשעה הזאת נעשה ככל שביכולתנו כדי לחזק את ידי מגיני ארצנו ונתפלל שישוכו בשלום ובחוקים לארץ, אם נעריך את הוויכוח

רואים היום, ועוד נהיה עדים לכל מיני טרגדיות כלכליות וחברתיות כתוצאה מהמדיניות הזאת. הממשלה הזאת פשוטה את הרגל מבחינה פוליטית-כלכלית, והיא רוצה לשמור על שליטתה ועל אחיזתה בשלטון. המלחמה בלבנון היא הכרטיס של ממשלה בגין-שרון להישאר בשלטון, וגם כרטיסה לבחירות הבאות.

אצטט עוד קטע ממכתבו הגלוי של האב השכול יעקב גוטמן, האומר: "את כל קוצר ידכם, את כל מחדליכם ותסכוליכם, את כל איזולתכם המדינית והחברתית ביקשתי לפרוק בהשגת תהילת מנצחים מפוקפקת".

אנחנו מבקשים מכם לשמוע את קול המצפון של העם היהודי בישראל, שבא לידי ביטוי בשבת האחרונה, כאשר 100,000 איש הדגינו נגד מלחמת ההשמדה הזאת. זה המצפון האמיתי של העם היהודי, ולא יעזור לממשלה כל זלזול. אני מתפלא על ראש הממשלה שאמר: אנחנו לא נתחשב במיעוט זעום. 100,000 תושבים אינם מיעוט זעום. הם מייצגים פי כמה ממספר המשתתפים בהפגנה בכיכר מלכי ישראל.

דוד שיפמן (הליכוד):

דריכת על אינפלציה. 100,000 זה אינפלציה בשנייה.

תופיק יזאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני סגן השר, בשבילך אנשים הם אחוים. לגבי אנשים אינם אינפלציה, אף לא אחוים. 100,000 איש בישראל הם כ-8 מיליון איש בארצות-הברית, אם אתה מחשב את האחוז, זה חשוב מאוד. חשוב על זה, אתה והממשלה שלך.

דוד שיפמן (הליכוד):

אלה לא מספרים, זו אגדה.

תופיק יזאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

עליכם להסיר מיד את המצור מעל ביירות ולהפסיק את מלחמת ההשמדה וההרס נגד העם הערבי הפלשטינאי ונגד העם הלבנוני. עליכם להחזיר את כוחותיכם למקום שבו הם היו לפני המלחמה הזאת. עליכם להפסיק לזלזל בהחלטות מועצת הביטחון ובדעת הקהל הבין-לאומית.

ממשלה זו מטורפת, היא צריכה ללכת והיא עוד תלך, ולא יציל אותה כבוד השר החדש מרדכי בן-פורת. אפילו אם יקבל חיק בממשלה הזאת.

הי"ר מ' סבירוד:

תודה רבה לחבר הכנסת יזאד. רשות הדיבור לחבר הכנסת בן-ציון רובין, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי ויישובסקי.

בן-ציון רובין (תמ"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחיי הציבור בישראל אין זה מקובל, שאנשי ציבור ופוליטיקאים חולקים מחמאות איש לרעהו, ובשאתה חולק מחמאות, מייד חושדים כך שזו אהבה התלויה בדבר. לכן אני מכריז שאין זו אהבה התלויה בדבר, ואפילו לא דברי נימוסין כדי לצאת ידי חובה, אלא אני מביע הערכה אמיתית לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת, ואני בטוח שזה על דעת כל חברי הבית. הכרזתו בעבודתו הפרלמנטרית היסודית, ידעונו בקשת המגוונת של פעילותו הלאומית, והציבורית עד כה, כיבדוהו ונכבד אותו על אחריותו הלאומית, נועם הליכותיו ויושרו. בטוחני שתבונתו וסגולותיו יעמדו לו בתפקידו כשר בממשלה, וגם כאן הוא ימשיך לתרום לעם ישראל את מיטב יכולתו.

רבותי חברי הכנסת, בוויכוח שהיה עד עכשיו ציטטו את אנשי סיעת תמ"י כאילו התנגדו למינויו של מרדכי בן-פורת.

הממשלה אינה מסתפקת בדם שנשפך עד כה. היא ממשיכה את הפשע הזה נגד העם הפלשטינאי ונגד העם הלבנוני. שהוא גם פשע נגד העם הישראלי. הממשלה מסרבת לשמור אפילו על הפסקת האש, והיא ממשיכה בתוקפנות שלה. היא מנתקת את ביירות, את מאות אלפי התושבים, האנשים, הילדים הנשים בכיירות, מנתקת את אספקת המים, החשמל, התרופות והמזון האלמנטרי. הממשלה ממשיכה לגרש את התושבים ומבצעת מעצרים של מאות בכל יום.

אנחנו קוראים מעל כמה זו להסיר את המצור הזה ולבצע את החלטות מועצת הביטחון של האו"ם בעניין זה.

מבצע ההשמדה נכשל בהגשמת מטרותיו הצבאיות והפוליטיות עד עצם היום הזה. והמבצע ייכשל גם בעתיד בהגשמת מטרותיו אלה. אפשר להשמיד עוד אלפים ועוד עשרות אלפים, אפשר לגרום הרס ותורחן של עוד עשרות כפרים וערים, אבל אי-אפשר לחסל את העם הערבי-פלשטינאי, אי-אפשר לחסל את זכויותיו הלאומיות, ואי-אפשר לחסל את הנהגתו.

ארגון השחרור הפלשטינאי ולוחמי העם הערבי הפלשטינאי לא יניחו את נשקם ולא ייכנעו. הם ימשיכו להילחם בעד זכויותיהם הלאומיות הלגיטימיות, שכל העולם מכיר בהן. אמת אובייקטיבית היא שעם, שחלק ממנו נמצא תחת עול הכיבוש וחלק ממנו נהפך לפליטים, אינו יכול אלא להמשיך במאבק, ודבר לא יוכל לחסל את המאבק הזה.

אחס רוצים שהם יצאו מביירות, אחס רוצים שהם יצאו מלבנון? מאין הם באו לביירות וללבנון? — הם באו מירושלים המזרחית, הם באו מרצועת-עזה ומגדה המערבית. הם מוכנים לעצא את ביירות ולצאת לא לבנון — רק למולדת שלהם, רק לירושלים המזרחית, לגדה המערבית ולרצועת-עזה, לחיות במדינתם הפלשטינאית העצמאית.

אפילו יאסר ערפאת הודיע רק אתמול, וחזר על הודעה שהודיע לפני שנים, שהוא מסכים לתוכנית של שתי מדינות, על בסיס גבולות 1967. איש מהממשלה כאן אינו רוצה להכין שהדבר הזה הוא הפתרון היחיד. כך היה וכן יהיה בעתיד. כי מה שדרוש הוא לא רק שלום לגליל אלא שלום לעם הערבי הפלשטינאי, המשלם בדם בניו את מחיר המלחמה.

הפשע נמשך, נמשך גם פשע הכיבוש בגדה המערבית וברצועת-עזה. רק אתמול נרצחו שני נערים ונפצעו 16 אנשים בשכם ובמקומות אחרים בגדה המערבית. אגודות הכפריים הקוואליגים, משתוללות, ממשכות להשתולל בנשק ישראלי, הורגות, רוצחות ופוצעות אנשים, כופות טרור על התושבים כשטחים הכבושים. אבל כל זה לא יעזור, העם כשטחים הכבושים דוחה פה אחד את קנוניות קמפ-דייוויד, את קנוניות השלטון העצמי, כפי שהו נקרא, והוא מתייצב פה אחד על זכויות המדינה עצמאית ומאחריו הנהגתו — ארגון השחרור הפלשטינאי.

המדיניות הזאת הביאה חורבן כלכלי על המדינה. העם בישראל משלם לא רק בדם, אלא גם כסף לחמו. המחירים עולים יום יום והופכים לגיינונים שאי-אפשר לסבול אותם. האינפלציה גוברת. רק לפני ההתקפה על לבנון אחז האינפלציה המשוער היה 136%. יש להוסיף על זה את עלות המלחמה עד עצם היום הזה, שהגיעה ל-2.5 מיליארדי דולר, ומי ירע כמה מיליארדים היא עוד תעלה אם ההרפתקאה הזאת תימשך. לאיזה אחוז האינפלציה תגיע? — לאחוז דמיוני.

האבטלה במדינה-מתפשטת, את אותותיה אנחנו כבר

עשינו זאת. האם רוצים עכשיו לאחד מחדש את הבחירות לרשויות המקומיות עם הבחירות לכנסת?

בהודמנות זו שהממשלה התחזקה — ואני מקווה שהיא תמשיך להתקיים, להתקדם ולמלא את התפקידים המוטלים עליה — יש להסיר מעל הפרק את נושא הבחירות המוקדמות לכנסת. יש לקיים את הבחירות לרשויות המקומיות כמערך ובצניעות הראויה להן. אין צורך בבכובנות. אין צורך שמדינה בת 3.5 מיליוני תושבים תקיים יום חופש ביום הבחירות, כאשר מדינות גדולות שבהן 20 מיליון תושבים מקיימות בחירות ביום עבודה רגיל. אין צורך במודעות ענק. אנו יכולים לנהל מערכת בחירות תרבותית, שקטה ועניינית לרשויות המקומיות. בלא לכרוך אותה בבחירות לשלטון המרכזי, ובלא לשבח את מערכות חיינו.

אני רוצה לשוב ולאחל לשר המתמנה היום, חבר הכנסת בן-פורת, כל טוב והצלחה מקרב לב.

היו"ר מ' סבידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, זכות גדולה נופלת בחלקי של חבר הכנסת מרדכי בן-פורת, שהוא מתמנה היום לשר. כל חברי הכנסת יזכרו את הדבר. כל חברי הכנסת מריעים לו. הם יושבים ליד מרקע הטלוויזיה ורואים את משחק הכדורגל הנערך עתה במשחקי הגביע העולמי בספרד בין נבחרות איטליה וברזיל. הם תמיד יזכרו, שכאשר נתמנית לשר, התקיים משחק כה חשוב. אולי זה הדבר הנצאל והיפה שיש בכל המינוי הזה.

אדוני היושב ראש, בדרך כלל כאשר עולים על הבמה ומבקרים מעשה הכרוך באדם, נוהגים לומר: אין זו ביקורת אישית נגדך, אותך אני אוהב, אותך אני מעריך, אבל אני צריך לבקר את המעשה ולשמור על העיקרון. צר לי על שאיני יכול להגיד זאת. הערכתי, הערכתך מאוד, את מרדכי בן-פורת —

דוד שיפמן (הליכוד):

יש משהו שאתה בעדו?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן. אני בעד — אני בעד פטוריו של שר הביטחון. אבל זה אינו שייך לכאן. יש עוד כמה דברים שאני בעד, סגן שר התחבורה דוד שיפמן. אני יכול להיות בעד הרבה דברים, אבל לצערי מה שמציעים לי, או המציאות שלפני, מחייבים אותי להיות נגד.

חבר הכנסת בן-פורת, תמיד ראיתי בך דוגמה אישית. תמיד ראיתי בך עסקן ישר, הגון, הנאבק על דברים נכונים. לפני זמן קצר מאוד, לפני שבועיים, שאלת אותי, חבר הכנסת בן-פורת, האם יש טעם שנציע לקצץ במשכורות חברי הכנסת, כדי שנוכל לתת דוגמה אישית ולמנוע הוצאות גדולות והולכות של הממשלה בזמן כה קשה. אתה ידעת שעל-ידי כך לא ייחסכו סכומים גדולים. אבל רצית לעשות אקט שיש בו הפגנת חיסכון. אני הערכתי זאת ואמרת שאני מצטרף לכל ניסיון כזה, כי אני רואה בו צעד נכון שהוא מתפקידו של איש ציבור, כדי ללכת בראש המחנה ולתת דוגמה אישית.

היום, עליידי כך שאתה מצטרף לממשלה, אתה נותן, לצערי הרב, דוגמה אישית שלילית. אינני מתווכח אתך על כך

אני מבקש להבהיר כי לא התנגדנו, וודאי לא מבחינה אישית, ושמענו את דברי על אישיותו ומידותיו, שנאמרו בכנות.

לא התנגדנו למינוי גם מבחינה ציבורית, כי אנו סבורים שמהלך זה חשוב מאוד. כאשר הוא מחזק את הממשלה בימים הקשים הללו. כי רק ממשלה יציבה ויחזקה יכולה להוביל את המהלכים המדיניים והצבאיים שאנו נתונים בעיצומם. לכן אנו מברכים על צירופו של מרדכי בן-פורת, וכן על צירופו של יגאל הורביץ, גם מבחינה אישית וגם מבחינה ציבורית.

כדי שלא להשאיר את הדברים סתומים, זאת לדעת: אכן, כשננסה לנו על הכוונה לצרף את חבר הכנסת בן-פורת כחבר שר לממשלה, ביקשנו הבהרה מראש הממשלה, והובהר לנו כי מבחינה אריתמטית נעשה צירוף זה על חשבון המכה של סיעת הליכוד. קיבלנו את ההבהרה, בירכנו על המינוי, ואנו שבים ומברכים עליו גם עכשיו. כל אלה המבקשים לזרוק ריב ומרנים ויוכחים בעניין זה — לא תהיה תפארתם על הדרך הזאת.

אדוני היושב ראש, זו הודמנות לומר משפטים אחדים בנושא אחר, התלוי כל הזמן ומרחף בעולמנו, ויש לו קשר לעניין צירופו של חבר הכנסת מרדכי בן-פורת לממשלה, והוא נושא הבחירות. אנחנו שומעים השכם והערב דעות של אלה ושל אלה: יש ללכת לבחירות, אין ללכת לבחירות היום, מחר, בעוד שבוע או בעוד חצי שנה, וכך. הדמוקרטיה היא דרך חיים, היא מציאות חינוך, והיא חלק מהאופי הלאומי שלנו. אבל הבחירות הדמוקרטיות שאנחנו מקיימים בארץ הן כמעט מותרות. עם בגודל שלנו ובמצב המשקי שלנו כמעט שאינו יכול להרשות זאת לעצמו. הן מותרות לעם ישראל כל הזמן. כל השנים ניהלנו בחירות בדרך פרועה, בזכונית ויקרה. מבחינה כספית הבחירות גורמות להוצאות ענק שקשה להעלותן על הדעת. בכל מערכת בחירות נדמה לי שבוחר שברנו את כל השיאים, בבחירות הבאות שוב לא נשתגע, אך בבחירות הבאות שוברים אפילו את השיאים ההם ומוציאים אף יותר.

עברה שנה מאז הבחירות האחרונות, ומבחינת המשק עדיין לא נרפאו מפצעי הבחירות הקודמות: פגיעה בייצור, צריכה בזכונית וראונית, ועוד כהנה וכהנה.

גם מבחינה לאומית, במדינה הנתונה במלחמה מתמדת כל מערכת בחירות היא מערכת של השחתת יחסי אנוש בין איש לרעה וגורמת לריב ומרדנים ולשנאת אחים חינם. האם אנחנו היום, בשולי המלחמה הזאת, שאנחנו עדיין בחוכה, שנה אחרי מלחמת הבחירות הקודמת — האם היום אנחנו יכולים להיכנס למערכת בחירות חדשה? עדיין מחפשים מקורות כספיים למימון המלחמה, עדיין מחפשים הסכמה לאומית כלשהי — ומקצת מהמלחמה שבתוכנו לגבי הסכמה הלאומית ביחס למלחמה נשמע בדיון זה היום — האם יש לנו יכולת נפשית וכספית במצב הזה להיכנס למערכת בחירות חדשה?

לאור המינוי הזה, שהיום עתירה הכנסת לאשר, אני סבור שצריך לומר בקול רם: אין מקום לבחירות מוקדמות לכנסת. הממשלה מקבלת את התמיכה הנאותה של 61 חברי הכנסת. הממשלה תפקידה למשול. נוריד את נושא הבחירות לכנסת מעל הפרק.

יתר על כן, יש כאלה אשר כתוך החגיגה הזאת, כבדרך אגב, כורכים את נושא הבחירות הכלליות בבחירות לרשויות המקומיות. הרשויות המקומיות הן פרק בפני עצמו. הן מהות שלטונית אחרת. חלפו שנים רבות עד שהגענו להפרדה בין הבחירות לשלטון המרכזי ובין הבחירות לשלטון המקומי.

שבעת הזו עליו להצטרף לממשלה — יבושם לו. אינני מתווכח אתו על כך. אני הייתי נוהג כאופן שונה. אבל העובדה היא שמוכנים להפוך כיסא של שר לדבר סחיר, בגלל כדאיות רגעית. עובדה היא שמוכנים להרחיב את הממשלה, לצרף עוד שר, ולא ידוע בשביל מה. זולת העובדה שאם לא ייתנו לו כיסא של שר הוא לא יצטרף. אני חושב שאנחנו מגיעים בזה לשפל המדרגה מבחינה מוסרית, מבחינה מצפונית. אתה רוצה לתמוך בממשלה — תמוך בה בשל העקרונות שלה ולא בגלל הכיסא.

רוני מילוא (הליכוד):

להשפיע אפשר בפנים אין לו חברים אחרים מהמפלגה שלו שיכולים לייצג אותו בממשלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מבין. הוא צריך לשבת בקבינט ולהשפיע מכפנים.

רוני מילוא (הליכוד):

בהחלט.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

איני מציע אפילו לחייך. מפני שאיני רוצה להביא אותך במבוכה. אני אומר זאת מתוך אכזבה אישית עמוקה. כי ראיתי במרדכי בן-פורת פוליטיקאי מסוג אחר. גם בשנה הזאת שישבנו לא רחוק זה מזה והצבענו לא אחת יחד ראיתי את גישתו השונה לעניינים הציבוריים. והיום הוא נכנע וקיבל את התשלום הזה שאיני רוצה להגדיר אותו. והוא שר בממשלה.

אני יכול רק להצטער על כך, ואינני יכול להצביע בעד הצירוף הזה. אף שמבחינת היכולת האישית הוא ודאי אינו נופל מחלק ניכר מהשרים, אם לא עולה עליהם. אני גם איני רוצה לאחל לו אריכות ימים בממשלה הזאת, כי איני מאחל לממשלה הזאת אריכות ימים. אני רק רוצה לאחל לעצמנו, שמרדכי בן-פורת יישאר בכל זאת בענייני האדם ההגון, הפוליטיקאי שאינו נכנע לכיסא, לשררה. ואם כבר נגזר שהוא ימלא תפקיד בממשלה — שיעשה זאת בכבוד.

הי"ר מ' סכידור:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל הורביץ. אחריו — לחבר הכנסת אהרן נחמיאס.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, תחילה חשבתי לעלות לבמה ולאחל לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת הצלחה, ולומר לו זאת בלב שלם. אין איש ציבור הרוצה לעסוק בענייני ציבור ואינו רוצה לממש את הכוונות שלו ואת המחשבות שלו. כל העמדת הפנים הזאת, שאדם אינו רוצה או אינו צריך להגיע לממשלה, שהיא מכשיר הביצוע העיקרי, מתוך יושר, הגינות, כנות, עדינות ואצילות — כל אלה הם דברי הבל. איש פוליטי רוצה להגיע למקורות הכוח שבהם אפשר להשפיע. רציתי לאחל לו הצלחה. אבל מכיוון שהשתרבו לדיון הזה כמה וכמה דברים, אני רוצה לעסוק בהם בקצרה.

הדבר הראשון הוא, שיש כללי משחק רגילים. האופוזיציה צריכה לדבר נגד הממשלה, לפעמים גם דברים נכונים, על הוצאות מגוזמות. על ריבוי שרים וסגני שרים. אני שותף לדברי הביקורת האלה, גם כשאני בקואליציה וגם כשאני מחוצה לה. אין לנו האפשרות להוציא להוצאות כאלה, ויש טעם לבקר. ולפי כללי המשחק המקובלים, מצוות אנשים מלומדה היא לצאת נגד הממשלה. זה בסדר.

היכן מתחיל העניין הזה להיות מתחסד, צבוע, לא נכון, לא ישר, לא הוגן? — כשננסים להגיד, שהממשלה הזאת רוצה 61

שאתה מצטרף לקואליציה. אינני יודע אם זו היתה הססמה שלך כשהלכת לבחירות, או של משה דין שעמד כראש מפלגתך. אני אינני שומר הגחלת והמורשת של משה דין. יש לו ילדים שיעסקו בכך. ואינני יכול להתווכח אתך כשאתה חושב שצריך לתמוך בממשלה. אני חושב שזו טעות. אולם, הייתי מכבד אותך אילו היית תומך בקואליציה. אבל האם עליך להיות גם שר בממשלה, שר בלי חיק? האין הממשלה הזאת גדולה די הצורך? האם צריך לצרף אליה עוד אדם שיהיה שר, ותהיה לו מכונית, ותהיה לו לשכה ותהיה לו מזכירה?

שבח וייס (המערך):

שר בלי חיק טוב יותר מאשר שר נוסף עם חיק.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

יכול להיות, אינני יודע. מעולם לא הצלחתי להבין —

הי"ר מ' סכידור:

מה מעורר קנאה, המזכירה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אצלי מאומה אינו מעורר קנאה. אולי אצל האחרים כן. אני מאחל לו, למרדכי בן-פורת, שתהיה לו מזכירה נאה. גם בסיעתו היום יש לו מזכירה נאה.

בממשלה זו כבר יש שר אחד בלי חיק. עכשיו מצטרף אליה שר נוסף בלי חיק. אני שמח שחבר הכנסת אהוד אולמרט עומד להתמנות סגן שר להסברה. יהיה לו תפקיד קשה — להסביר מה עושים שני שרים בלי חיק.

אדוני היושב-ראש, אולי אני נוקט טון קליל, אבל דברי נאמרים בלב כבד, שכן היום — כאשר מפלגה מתחסת ומודיעים על כך רשמית — קום אחד האנשים הפעילים בה, איש שיום חקיקת חוקים גדולים וקטנים ויוזר לטובה על מאבקו למען שינוי שיטת הבחירות לרשויות המקומיות, ותובע מקום בממשלה כדי לחמוק בה. אם אתה חושב שצריך לתמוך בממשלה, תמוך בה, אבל אל תדרוש מחיר כזה.

אני בא בטענה קשה לממשלה. על שהיא מוכנה, כדי לצרף חבר, לתת לו חיק בממשלה. איזו צנינות זו. מה מספר השרים שצריכים להיות בממשלה? מה מספר השרים וסגני השרים שאנו מממנים? אחר כך יבואו אל הציבור וירדשו ממנו הירדק התורה, מסים נוספים והיטלים נוספים, זאת כאשר הממשלה עצמה מתרחבת, מפני שהרבר נוח לה מבחינה פוליטית. אני חושב שאנו עושים פה דבר חמור מאוד.

רוני מילוא (הליכוד):

המפתח למספר השרים בממשלה לא נשתנה והוא נשאר — שר לכל שלושה חברי כנסת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מבין שברגע שמצאנו את הנוסחה הגואלת, הכול כסדר. אני רק מתפלא על כך שהתייחסת לנוסחה הגואלת. ולא הזכרת לי שב-1936 מפא"י עשתה אותו דבר. אינני מתפעל לא מהנוסחה הגואלת ולא ממה שהיה בעבר. אני טוען נגד הממשלה. התובעת קורבנות כספיים מהציבור, אולי בצדק, שהיא מרחיבה את שורותיה בצורה כזאת, ואינני רואה איזה תפקיד, איזו משרה ואיזו מלאכה צריך מרדכי בן-פורת למלא כקבינט. עם כל ההערכה שאני מעריך את מהדכי בן-פורת.

לטעמי, לו הלכתי לבחור עם מצע מסוים, לא הייתי מצטרף לממשלה העושה דברים המנוגרים לדברים שנאמרו באותו מצע. אבל על זה אינני תוקף אותו, מפני שאם הוא חושב

על ראשיהם התעופפו פגזי קטיושה, אני מלא הערכה לצבא ההגנה לישראל ומכיר תודה לממשלת ישראל, סיעת המערך התייצבה מאחורי החלטה זו של הממשלה, וגמשיך לחזק את ידיה על-פי החלטות סיעת המערך.

מורי ורבותי, לעיר צפת ערים תאומות בארצות-הברית, בספרד ובפורטוגל. פניתי לראשי הערים, הסכרתי את מטרת מבצע "שלום הגליל" וביקשתי מהם סיוע להסביר את עמדתנו. אני בין אלה הסבורים, שלעת הזאת אנו צריכים להיות מאוחדים בהסכרתנו כלפי חרץ: הרשו לי להוסיף — על-פי השקפת עולמה של תנועתי, מי ייתן ובעקבות מבצע "שלום הגליל" ייפתח עידן חדש של בנייה, שגשוג ואכלוס בחבל יפה ונאה זה.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אנו נקראים היום לאשר את צירופו של חבר הכנסת בן-פורת לממשלה כחפקיד שר בלי תיק, לבן-פורת האיש אין לי טענות; אני בין מעריכיו, לא הוא ולא זולתו לא ישמעו ממני התקפה אישית עליו. אני מבקש להתייחס למעשה של שינוי עמדותיו חרשות לבקרים זניחת תורת חיים, שמרדכי בן-פורת עצמו הטיף לה.

הנה כי כן, חבר הכנסת בן-פורת הציע הצעת חוק-ייסוד: הממשלה, שבה הוא ביקש להכניס תיקון כדלקמן, ואני מצטט: בסעיף 33 לחוק העיקרי, חוק-ייסוד: הממשלה, לאחר המלים "משרדים חדשים" ייתוספו המלים "ובלבד שמספרם לא יעלה על 13". כדי לעדכן את חבר הכנסת בן-פורת אני מביא לידעתו, שהוא יהיה השר ה-19 — כלומר, הברל של 6 — יש עוד 10 סגני שרים. רק הבוקר נודע לי על עוד סגן שר שהיתוסף בשעה טובה.

קריאה מספלי המערך:
מי זה?

אהרן נחמיאס (המערך):

דרך גלוזה זו של שינוי פילוסופיית חיים והתאמתה לנסיבות האישיות היא דרך מאוד לא חינוכית, ומפאת כבודה של הכנסת לא אשתמש במלה חריפה יותר.

חברי כנסת נכבדים, אני יגיד חבר הכנסת בן-פורת: כעת הזאת מצפוני מצווה עלי להמך במהלכה של הממשלה — הרי גם אם מותר לחלוק על כך, אי-אפשר שלא לכבד עמדה מעין זו. אך לא מובן מדוע אי-אפשר לעשות זאת בדחילו ורחימו, בלי תמורה, בלי כיסא, בלי הוצאות מיותרות, דווקא כעת הזאת, כשאנו צריכים לשמש דוגמה לכל העם. ואם כן — עכשיו? מייד? אי-אפשר לדחות זאת למועד אחר, בדרך יותר חינוכית וציבורית? לכן, אינני מסכים לצעדך, חבר הכנסת בן-פורת.

הנה, בעת שחברי הכנסת יצחק פרץ ואמנון לין החליטו להצטרף למערך, ייסר אותנו הממשלה כשטמים וכשצף קצף ולא חסך מלים בוטות וקשות. הבנו את עמדתו, כי הוא איבד שני חברים שתמכו בממשלתו. אמרנו כלבנו: אין לבוא אל אדם ואין לתפוס אותו בשעת צער. הייתי רוצה לשמוע מראש הממשלה מה הוא אומר על הצעד הזה: האם זה כלנתריום או לא?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
על מה אתה מדבר?

אהרן נחמיאס (המערך):

זהו כלנתריום פראקסלנס. לא היה ולא נברא כלנתריום מעין זה, וכל מי שירצה לטשטש את העובדות יעשה זאת על אחריותו.

מנדטים כדי להופיע בתור ממשלה המייצגת את רוב הציבור, כאילו היא אינה מייצגת את רוב הציבור, והיא עושה תרגיל כזה כדי לקנות שני חברי כנסת ולקפוז מ-59 ל-61, ובכך ליצור רוב מלאכותי. על מי אתם עושים רושם? האם הרוב בציבור אינו ברור היום? הוא הרבה יותר גדול מאשר הרוב של הקואליציה בכנסת. מי אינו יודע זאת?

אחת הדוגמאות לכלכול העצום של האופוזיציה במקרה זה היא, שנותנים לחברת הכנסת שולמית אלוני להיות ראש הרובות של המערך בוויכוח הזה. והיא אינה אומרת את מה שאומר כאן, בלי העמדת פנים, חבר הכנסת וירשובסקי, שאני באמת מעריך אותו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
זה מדאיג אותי, משהו לא בסדר אתי.

יגאל הורביץ (תל"ם):

חבר הכנסת וירשובסקי אמר דבר פשוט. הוא מבקר, הוא אינו עוסק בעניין הכוונות, הוא אינו עוסק בעניין האידאולוגיה, הוא אינו עוסק בעניין העמדות של חבר הכנסת בן-פורת. אבל כשאומרים את מה שאומרת חברת הכנסת שולמית אלוני — לקואליציה זה ממש תענוג שזאת הדוברת הראשית של המערך. בקשר לעניין הזה היא מנסה לרבר נגד המדיניות, שהיא כביכול מדיניות מיעוט, ובצורה מפוברקת היא עושה לעצמה ייצוג של מדיניות הרוב. מדוע אתם משתטים? האם אין היום למערך מי שיקום ויגיד מה שיש לכם להגיד ולהתווכח? אם רוצים להתווכח? אך האבל של כמה מכם על מצוקתו של אש"ף נראה לעין ממרחק? כמה פרסה. האם השתגעו? האם זה המערך? האם זו מפלגת העבודה, שחבריה הולכים מדוכאים ומדוכדכים, בראש מושפל? מה יש? אש"ף במצוקה שם בבונקרים? השתגעו? זה המערך? זו מפלגת העבודה? זו מפא"י לשעבר? כבר אינני מדבר על אורי אבנרי עם החיבורים והליטופים — ערפאת עם הילדה ואורי אבנרי עם ערפאת. מילא, שיהיה כך. אבל אתם? ואחר כך מישוה שואל: איך זה קרה שמרדכי בן-פורת או יגאל הורביץ הולכים עם הליכוד או מסכימים ללכת עם הקואליציה? אם זו הכריזה של שני מנדטים, שצריכים להכריע בכנסת הזאת עם מי ללכת — עם שולמית אלוני או עם מנחם בגין? עם שמעון פרס שמנסה לרוץ בין הטיפות, ואינני מקנא בו בראותי איך הוא מתפקד בתוך המקהלה הזאת, או עם מנחם בגין — אזי מרדכי בן-פורת ואני החלטנו ללכת עם הקואליציה, ועכשיו מנסים להטיף לנו מוסר ולספר לנו מעשיות.

רבותי חברי הכנסת, חברי מהמערך, ברחו כמו מהשד מהקבוצה הזאת ש"התלבשה" עליכם והופיעו כפי שראוי למפלגת העבודה ולמפא"י של פעם, כמפלגת מרכז, שהחוש הלאומי הוא החוש המנחה אותה, ולא תסכולים של כמה יהודים, שאינני יודע את מקורם.

היו"ר מ' סבדור:

תודה לחבר הכנסת הורביץ, רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, ואחריו — לאחרון הדוברים, חבר הכנסת יגאל כהן.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, כראשית דברי אני מבקש לכוון על מבצע "שלום הגליל". כראש עיריית צפת, בירת הגליל, אשר 22 מחלמדי בית-ספרנו נרצחו בדם קר בבית-הספר במעלות כנמצאו שם ללינת לילה, אני יודע את גודל המעשה של ביעור קני המחבלים בגבול הצפון. כתשובה לגליל, אשר שכניו סבלו יום ולילה מהפצצות המחבלים ואשר

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חר הכנסת נחמיאס, כנראה טעית, זה אינו כלנתריוס.

יעקב גיל (המערך):

על מה נדלקת?

אברהם כ"ץ (המערך):

אם הוא טועה, תנו לו לדבר.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

זו דמגוגיה. זה כלנתריוס? קצת הגינות.

אהרן נחמיאס (המערך):

חבר הכנסת מאיר כהן, גם ממך אני תובע הגינות. כאשר בירכתי על מבצע "שלוש הגליל" קיבלת את דברי בנחת ובשקט.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

כל הכבוד לך.

יעקב גיל (המערך):

אדוני, יש לך תפקיד של סגן יושב-ראש הכנסת, מה אתה צועק?

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

אבל זה לא נכון, זה לא כלנתריוס.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב, היתה הפסקה מתודית של צעקות, אנחנו חוזרים לסדר.

אברהם כ"ץ (המערך):

המתודה הצליחה.

אהרן נחמיאס (המערך):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני חייב תשובה והערה לחבר הכנסת מאיר כהן-אבידב: כאשר בירכתי את הממשלה ואת צה"ל על מבצע "שלוש הגליל" קיבלת זאת בנחת רוח והסכמת אתי. אין זה הוגן מצדך להסכים ולהחריש כאשר אני אומר דבר-מה המתקבל על דעתך, ולצאת מן הכלים כשאני אומר דבר שאינו מתקבל על דעתך. זו הנהלת חשבונות כפולה, היא אינה מתאימה לך.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

יעקב גיל (המערך):

סגן יושב-ראש הכנסת, איך אתה מדבר?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב, אני מבקש ממך, ידבר אתרי חבר הכנסת יגאל כהן, אמור לחבר הכנסת יגאל כהן מה שאתה רוצה לומר כעניין הכלנתריוס, תן לו לדבר.

אברהם כ"ץ (המערך):

לא יכול להיות דבר כזה.

משה שחל (המערך):

— — —

יעקב צור (המערך):

אני מציע שכל הסגנים יעלו על הדוכן.

היו"ר מ' סבידור:

תנו לו לדבר, על מה סוערות הרוחות, על מה? תנו לו. הוא התבטא, יבוא מישהו ויגיד אחרת.

אהרן נחמיאס (המערך):

על מה ההתרגשות, זה אינו כלנתריוס?

קריאות מספסלי הליכוד:

לא, לא.

אהרן נחמיאס (המערך):

אז מה זה אם זה לא כלנתריוס? אין לך מושג מה זה כלנתריוס, ואני אסביר לך אם אינך יודע.

שרה דורון (הליכוד):

אתם כבר מומחים.

קריאות מספסלי המערך:

אוהו, אוהו.

אברהם כ"ץ (המערך):

כל הכבוד לכם, אנחנו בוגדים.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

האם אתה מאמין במה שאהא מדבר או שאתה סתם אומר?

אברהם כ"ץ (המערך):

אני פשוט מנסה לסייע לדובר.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני קובע שזה כלנתריוס מובהק, אני קובע שבצורה כזו של כלנתריוס ממשלת הליכוד שיחזה את חבר הכנסת בן-פורת. אין כלנתריוס יותר גדול מזה. ועכשיו, אם לא די לך בכך שזה כלנתריוס, אומר לך ואשאל את חבר הקואליציה, חבר סיעתו של סגן השר, חבר הכנסת בן-ציון רובין, שקם כאן ושיבחה את המעשה, ובכן, אני אומר לך, חבר הכנסת בן-ציון רובין: כאשר אמרת שסיעת תמ" לא אמרה זאת, אני אומר שלא אמרת זאת. אני אומר לך, שחבר הכנסת אהרן אבוטצירא אמר שזה שוחד פוליטי, ואם לא די לך בכך, אוסיף שראש הממשלה אישר שזה שוחד פוליטי. ועל כן נפלא ממני הדבר, שיש הנהלת חשבונות כפולה: כאשר חברי הכנסת פרץ ולין יצאו מן הליכוד, מפני שהמדיניות החברתית והכלכלית של הליכוד לא מצאה חן בעיניהם והם חשבו שהליכוד עצמו סטה ממנה, והם שבו למערך —

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אתה באמת חושב כך?

אהרן נחמיאס (המערך):

— — — אתם כיניתם זאת בשם כלנתריוס, וכאשר לוקחים חבר כנסת ומשחרים אותו כשוחד פוליטי, אתם מהנגדים למושג כלנתריוס.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

לא אמרנו "כלנתריוס".

משה שחל (המערך):

חבר כנסת זה שר? זה אינו שוחד? אז לפחות תשתקו.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת בן-פורת — — —

יעקב גיל (המערך):

זה גם כן כסף מסרים.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת שחל, חבר הכנסת שחל, חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע. הזמן חלף.

יעקב גיל (המערך):

על זה אומרים "טובל ושרץ בידו".

אהרן נחמיאס (המערך):

בבקשה, אם היושבי־ראש מרשה — אני מרשה.

היו"ר מ' סבידור:

לא, אני מרשה. הזמן חלף ואני נותן לך שתי דקות לסיים.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני רוצה להוסיף ולהגיד לחבר הכנסת בן־פורת. כשנמסרה הודעת הממשלה על צירופו של חבר הכנסת וכולון המר, אמרת: "יש חברי ממשלה שצריך להתגאות בהם, שתורמים בהחלט את תרומתם לקידומה של הממשלה, אבל יש גם כאלה שעם ישראל היה מסוגל להשיג טובים מהם". אני רוצה שתהיה בין הראשונים שיתרמו לממשלה ולא בין אלה שמודנבים אחריה.

הנה עלה לכאן חבר הכנסת הורביץ. חבר הכנסת הורביץ מזלזל בכל הנושא של אצילות, של דרך־ארץ, של מוסר פוליטי. כשבילו זה כעפרא דארעא, הוא אינו מקבל את המושגים האלה. אבל משונה הדבר. הוא אינו עושה זאת בעצמו, אבל לחברו הוא אומר: אתה תעשה את זה. הוא תומך בממשלה בלא שיהיה חבר בה, בלא שיהיה סגן שר, אבל לחברו מרדכי בן־פורת הוא אומר: "טוב עשית", אין זה אלא שהוא נותן לך עצת אחיתופל. ברת מזה. אל תיתן ידך לדבר.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אתה מרשה לי?

אהרן נחמיאס (המערך):

אני מרשה לך אם היושבי־ראש מרשה, אבל זה ענייני של היושבי־ראש, לא שלי.

היו"ר מ' סבידור:

בבקשה.

יגאל הורביץ (תל"ם):

הבט, הממשלה יכולה למנות חבר כנסת גם כשאין לו מפלגה, גם אם שאינו בכנסת. היא יכולה לעשות את זה.

קריאה:

היו דברים מעולם.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אם אני אינו רוצה ללכת לממשלה — — — אם היו מציעים לי, לא הייתי שואל כמה חברים, הייתי אומר תודה רבה והולך.

אהרן נחמיאס (המערך):

על זה בדיוק אני מעיר לך.

יגאל הורביץ (תל"ם):

— — —

אהרן נחמיאס (המערך):

על זה בדיוק אני מעיר לך. אתה אומר שהעניין של המוסר הפוליטי אינו שווה דבר. אתה אומר שהאצילות אינה שווה דבר. אתה אומר שדרך־ארץ אינה שווה דבר. אבל אתה עושה את זה ונותן עצה אחרת לחברך מרדכי בן־פורת, את הבוכה־לטריה הכפולה הזאת אינו מקבל ממך. לכן אני אומר לחבר הכנסת מרדכי בן־פורת, שעצת אחיתופל הוא קיבל ממך.

היו"ר מ' סבידור:

סיים בבקשה. רבותי, אל תפריעו, תנו לו לסיים.

אהרן נחמיאס (המערך):

מורי ורבותי, סיעת המערך תצביע נגד צירופו של חבר הכנסת מרדכי בן־פורת לממשלה. מפני שזה מעשה לא חינוכי, לא דרוש, לא ציבורי, וכל כולו נושא בחובו התפרקות של כל הכבלים הציבוריים.

היו"ר מ' סבידור:

תודה רבה לחבר הכנסת נחמיאס. רשות הדיבור לאחרון הנואמים — חבר הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושבי־ראש, חברי הכנסת, בפתח דברי הייתי רוצה להעיר הערת אנכי ולומר, שמזרז מאוד בעיני, שדווקא הדוברת הראשונה של המערך ואחרון הדוברים של המערך העלו את הנושא של כלתריזם, קנייה, מתנת־חסד עבור כיסא בשביל אלה המצטרפים לקואליציה, כשדווקא הדוגמאות האחרונות מראות, שהמערך נתן את כל אלה, בעצם, הליכתה של חברת הכנסת שולמית אלוני למערך. הליכתם של אמנון לין ויצחק פרץ, עם כל התמורות שכאו בעקבות — — —

משה שחל (המערך):

אילו תמורות? מה הצביעות הזאת? על אילו תמורות אתה מדבר? על מה אתה מדבר?

יגאל כהן (הליכוד):

מי כמוך יודע את המסמכים.

משה שחל (המערך):

על איזה מסמך אתה מדבר?

יגאל כהן (הליכוד):

אני ראיתי את המסמך, משה שחל, בעיני ראיתי את המסמך של יצחק פרץ, שאתה חתום עליו. אני הייתי מתבייש בו.

משה שחל (המערך):

איזה מסמך?

יגאל כהן (הליכוד):

מסמך ההצטרפות שלו.

משה שחל (המערך):

האם זה הוטרף? אתם נותנים לחבר כנסת אחד תיק בממשלה, אתה עוד מדבר?

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת שחל, חבר הכנסת הזה קיבל 15,000 קולות.

קריאות מספסלי המערך:

לא בבחירות האלה.

יגאל כהן (הליכוד):

לשמע — — —

היו"ר מ' סבידור:

המעניין הוא, חבר הכנסת שחל, חבר הכנסת שחל, חבר הכנסת שחל — — —

משה שחל (המערך):

— — —

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

יגאל כהן (הליכוד):

לכן נדמה לי שהניסיון, דווקא לעת כזאת ומפי הנציגים

חוברת ל"ב, ישיבה ק"ה

— הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה: הצהרת אמונים של השר מרדכי כ"נפורת: הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 2)

את האחריות למהלכים הצבאיים. ממתי זה, בעיצומה של המלחמה, הפכה הכנסת למעין מטכ"ל ב"ש? שלושת אלה לא ידענו, ולוואי שלא נדעם עוד לעולם.

ידידי היקר, מרדכי כ"נפורת, נדמה לי שדווקא בימים אלה דווקא צירוף היום לממשלה מסמל את כל הטוב והיפה שרוצים אנו לראות באיש ציבור: תמיד העדפת את האינטרס הממלכתי על האינטרס האישי בכל נושא; אתה מנסה ללא הרף זה חקופה ארוכה ומעל כל כמה להגיע לאחדות העם, לליכוד השורות, להגיע לממשלת אחדות לאומית; אתה האיש שהטיפ לבחירות אישיות, לבחירות אמיתיות, לדמוקרטיה של אמת, והצליח ביוזמתו הכרוכה להביא לבחירות אישיות לראשי ערים; יש שניסו לעשות בעדות שימוש לניגוח פוליטי זה או זה, אך אתה, חבר הכנסת מרדכי כ"נפורת, איש שמוצאו מערות המזרח, לא השתמש מעולם במוצאך הערתי כקרדוס לחפור בו. באישיותך אתה מבטיל את המיוזג ואת היפה בעם הזה. כולנו עם אחד וחברה אחת עם יעדים משותפים.

מרדכי כ"נפורת, הלוואי שתלך בכוון זה ותסייע בידי הממשלה הזאת להושיע את ישראל.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת יגאל כהן. תם הריון, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת אברהם כ"נעזו וחבר הכנסת דן חיכון: אני ממנה אתכם למונים. אני מבקש לשבת. מי בעד אישור הודעת הממשלה?

ה צ ב ע

פסח גרופר (הליכוד):

אני מבקש למנות מחדש.

היו"ר מ' סבירור:

נא להרים שוב את הידיים. נא למנות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לאשר את הודעת

52 — הממשלה

נגד 45 —

ההצעה לאשר את הודעת הממשלה נתקבלה.

ד. הצהרת אמונים של השר מרדכי כ"נפורת

היו"ר מ' סבירור:

אדוני השר, כולנו מלווים זה שנים את עבודתך הציבורית, את חברותך במחתרת הציונית בעירק ואת כל פעליך המונים על-ידי אהבת ישראל אמיתית. ראינו אותך במאמצך ככל השלבים של הקריירה הציבורית שלך, ומעל כמה זו אני מאחל לך. בשם הרוב המכריע של חברי הבית, שתזכה לתודות יצירה, ללהט המעש ולהעשמת כל מאוויך כיהודי גדול ותם השוקק על אהבת ישראל ועל אהבת המולדת.

אני מאחל לך כל טוב כשם הבית כולו.

ה. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 2), התשמ"ב — 1982

(קריאה ראשונה)

לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 2), התשמ"ב — 1982
אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות לעלות לדוכן.

האלה, לעשות את החשבון אתנו — הוא גרוע יותר מציניות, ולכן לא אתייחס לכך.

אבל נפלו לידי הזכות והעונג לברך את ידידי ורעי מרדכי כ"נפורת על הצטרפותו לקואליציה הלאומית הממלכתית דווקא לעת כזאת, ולא למחנה שסטה מדרבה ההיסטורית של תנועת העבודה ואיכר את הכיוון הלאומי האקטיביסטי. לכן יש צורך, דווקא בימים אלה, לברך ולהתברך במינוי הזה.

המינוי הזה, בא בימים שרבים וגם טובים בחוכנו מנסים להגביר את המחלוקות בעם, בעיצומה של המלחמה. הם עושים שימוש בשם של חיילים להתנכרות פוליטית, מנצלים את שיברון לבם של הורים שכולים, שאבד להם היקר מכול, ומגייסים אותם למען ערעור המורל הלאומי והאחדות הפנימית ומתן סעד וליכוי לכל המלעייזים על מדינת ישראל וממשלת ישראל.

יש לנו מחלוקות, אבל יש גבול לשימוש שאנחנו עושים בהן. אין שיעור לחומרה של המלעייזים והמשמיצים, ולוא רק בגלל שלושה אלה: 1. הניסיון הנורא להכניס ספק בלבם של הורים שכולים ומשפחות פגועות שאיבדו את היקר ביותר בחייהן, שמא קורבנם היה לשווא — ניסיון נואל וטרגי שנתגלה בטפטוף הרעל הזה לא יסולח; 2. ניסיון אחר שאין לו אח ורע — לטעון כאילו פגעו חיילי ישראל באזרחים חפים מפשע. לא היה עדיין תקדים כזה שצבא יחדור לעיר, יזהיר את אזרחיה להפנות, ייתן הוראה שלא לפתוח באש אם אין יורים עליה. מי מאתנו לא שמע את הסיפורים הרבים לאין ספור —

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אני מבקש סדר ושקט. נא לשבת. להפסיק את השיחות.

יגאל כהן (הליכוד):

מי מאתנו לא שמע את הסיפורים הרבים לאין ספור על דם ששילמנו בשל הוראה זו והאחריות שנטלו עליהם מיטב בנינו מול אויב שפל העושה שימוש באזרחים, בנשים ובילדים כמחסה למעשיו הנפשעים.

ההניסיון השלישי — היו קרבות והיו כישלונות ואנחנו יודעים על כך, אבל מתירכאיו מערכה ממערכות ישראל עשינו חשבון בעיצומה של המערכה לגבי נחיצותו של קרב או נחיצותו של מהלך צבאי? תמיד השארנו בידי הצבא ומפקדיו.

היו"ר מ' סבירור:

אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי כ"נפורת למסור את הצהרת האמונים.

מרדכי כ"נפורת:

אני, מרדכי כ"נפורת, בן נסים, זיכרנו לברכה, ורגינה, תיכדל לחיים ארוכים, מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת.

(חוחם על ההצעה)

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף. הבא בסדר-היום: חוק * רשומות (הצעות חוק, חוב' 1587).

דקות לכל נואם. רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת חופיק טובי, ואחריו — לחברת הכנסת אורה גמיר.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו בעד חינוך תיכון חנים. זאת זה אמרנו כאשר היבאה הצעת החוק בפעם הראשונה. לפני יותר מארבע שנים. אבל החוק הזה, אשר בא כאלו להעניק חינוך תיכון חנים, לא הבטיח חינוך תיכון חנים, אלא הטיל היטלים חדשים על אזרחי המדינה. מה שמעוות יותר הוא שמשלמים לא לפי ההכנסה, אלא חשלוש שווה לעני ולעשיר.

לפי החוק, כל האזרחים צריכים לשלם תוספת מסוימת לחשלוש הביטוח הלאומי ליימון ההתייבויות הנובעות מהחוק הזה. דבר המהווה עיוות נוסף. לפני קבלת החוק הנוכחי, אזרחים בעלי הכנסה נמוכה היו משוחררים מחשלושים בעד חינוך תיכון חנים. עכשיו הם נאלצים לשלם כמו כל בעלי ההכנסות הגבוהות את חשלוש התוספת לביטוח הלאומי.

נשאלת השאלה, מדוע הביטוח הלאומי צריך לממן את חינוך תיכון חנים? כביכול? מדוע לא ימומן החוק מהתקציב הכללי של המדינה? מדוע לא מההכנסות הכלליות לקופת האוצר? העובדה, שבכל שנה מקצעים יותר ויותר את כלל תקציב החינוך ואין מוספים עליו, אולי עונה על השאלה. אבל אין זה משנה את צדקת החביעה שהועלתה על-ידינו כאשר הובא החוק לכנסת בפעם הראשונה, והיא שמיימון חינוך תיכון חנים חייב להיות במסגרת תקציב המדינה הכללי. כמו חינוך יסודי חנים, כמו גן-ילדים וכו'.

הממשלה, המקצצת מדי שנה בשנה את תקציבי השירותים הסוציאליים, חינוך ובריאות, שואלת בציניות: מאין לקחת? כמובן, הממשלה מקציבה כספים לסכסוד ההון ורווחיו והרווחים האגדתיים של ספסרי הבורסה במיליארדי שקלים על חשבון המסים הכבדים ועל-ידי קיצוצים מחמירים בשירותים הסוציאליים העומדים בתחתית סולם דאגותיה.

כשנתקבל החוק לפני ארבע שנים, העריכו את מחיר הפעלתו ברבע מיליארד לירות, שהיו שווים אז ל-25 מיליון דולר. זו טיפה בים התקציב הצבאי הגדול האוכל שני-שלישים מתקציב המדינה. אין זה יותר ממחיר של מטוס צבאי מודרני אחד. אבל לא לחינוך הממשלה הזאת דואגת, אלא לניהול מלחמה ותוקפנות נגד שכנותיה. היום כל החינוך התיכון הוא טיפה בים של ההוצאות הענקיות שעולה המלחמה המטורפת שהטילה ממשלת הליכוד על עם ישראל.

ביום רביעי שעבר, בדיון על התקציב, העריך יושב-ראש ועדת הכספים של הכנסת, שההוצאות הישירות של המלחמה יעלו ב-20 עד 25 מיליארד שקל; ופי 1.5 מזה הוצאות בלתי ישירות כתוצאה מאובדן בחוצר הלאומי הגולמי. לפי החישוב הזה הגענו ל-2.5 מיליארד דולר עד השבוע שעבר, והיד עוד נטויה.

לממשלה הזאת אין מאין להקציב לחינוך תיכון חנים. אבל לנהל מלחמה מזוהמת, תוקפנית כלבנון, מלחמת השמד נגד העם הערבי הפלשתינאי והעם הלבנוני, העולה בדמים רבים וגם בכסף רב לעם ישראל — למלחמה ולשפיכות דמים ולהרג בנים יש ויש כסף אצל ממשלת בגין-שרון.

כשמדברים על חוק השיק מוערכת החינוך, מוצא אני לנכון להתייחס לכמה סוגיות השייכות לחינוך הציבורי. משום שהכנסת ממלאת תפקיד חשוב ביותר במערכת החינוך הזה. אני

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-העסה:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית שנת הלימודים התשל"ט הופעל לראשונה חוק חינוך חובה וחנים בכיתות י' וחנים בכיתות י"א — י"ב.

סקר שנערך במשרדנו מורה, כי בשלוש השנים הראשונות להפעלת חוק חינוך תיכון חנים, התשל"ט — התשמ"א, חל גידול בכ-20,000 תלמידים בכיתות י' — י"ב בארץ. עיקר הגידול נובע בשל הצמצום שחל בנשירת התלמידים ממערכת החינוך.

בשלוש השנים להפעלת החוק ניתוספו 19,918 תלמידים. מהם 15,110 בגין צמצום הנשירה. בחינוך העברי הצטמצמה הנשירה מ-14% בהתשל"ח ל-10% בהתשמ"א, ובחינוך הערבי מ-27% ל-21%.

הגידול במספר התלמידים נובע במישורין מתוך חינוך חובה חנים. חל שיפור מרשים בהיערכות המערכת לקליטת תלמידים נושרים, וזאת על-ידי פתיחת מסגרות חדשניות. תופעה כולטת נוספת היא הגידול במספר בחי-הספר האקסטרניים אשר נכנסו לעול הפיקוח של משרד החינוך והתרבות בעקבות החלת חוק חינוך חנים.

בנאומי שר החינוך והתרבות לפני שנתיים הוא דיווח לכנסת על ירידה בשיעור הנשירה בבחי-הספר התיכוניים, שיעור שעמד על 14.1% לפני הנהגת חינוך חנים והגיע בהתשל"ט, בעקבות הנהגת החוק, ל-13.3%. אני שמחה לציין, כי בהתשמ"ב ירד שיעור הנשירה ל-8.8%.

מעורדת במיוחד הירידה בנשירה במעבר שבין כיתה י' לכיתה י"א, שכידוע קיים בה חינוך חנים אך אין החוק מטיל חובת לימוד. לעומת השנתיים הראשונות להנהגת חינוך חנים, שבהן ירד שיעור הנשירה במעבר זה ב-2.9%, כפי שנאמר על-ידי שר החינוך בנאומי בכנסת כ-24 ביוני 1980, הרי בהתשמ"ב בלבד ירד שיעור הנשירה בין כיתות אלה ב-10% נוספים.

אחד היעדים החשובים שאליו חוחרת הממשלה הוא הנהגת חינוך חנים לגילאי 3 — 4. למותר לציין ולהסביר את הערך של הלימוד והחינוך בגילאים אלה. הממשלה רואה ביעד זה אתגר חברתי-לאומי, שביצועו ייתן את אותותיו לדרושים בצמצום פגרים חברתיים, בשיפור הרמה התרבותית ובקידום ההשכלה לכל הרבדים בחברה הישראלית.

משרדנו חותר להנהגת חינוך חנים לגילאי 3 — 4 בהדרגה, ואכן משנת התשמ"ג יש כוונה להחיל בהדרגה חינוך חנים בגני-ילדים לבני 3 — 4. כ-15,000 ילדים בני 3 — 4, המתגוררים בשכונות המיועדות לשיקום, יהיו הראשונים, ככל הנראה, שיהנו מהחלטת זו.

כדי לאפשר המשך של חינוך תיכון חנים, יש צורך להמשיך בגביית ההיטל. לכן אני מבקשת מחברי הכנסת לאשר בקריאה ראשונה את הצעת החוק בדבר הארכת הסדר גביית היטל חינוך תיכון חנים באמצעות הביטוח הלאומי למשך שנתיים נוספות, ולהעבירה לוועדה משותפת לוועדת החינוך והתרבות ולוועדת העבודה והרווחה, לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית עוד במושב הנוכחי של כנסת זאת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגנית שר החינוך והתרבות. חברי הכנסת, אנחנו יגשים לדיון. הדיון בחוק זה הוא דיון אישי במסגרת של עשר

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת טובי, הרשה לי לשאל אותך שאלה תוך כדי דרכיך. אתה ידוע כפרלמנטר וחוק, אתה מכיר את כל ההלכה הכתובה והלא-כתובה. כאשר מדברים על חוק חינוך, איזה קשר יש בין זה לבין מה שאמר היושבי-ראש שאינו יושב בישיבה כרגע? אני פשוט מבקש להבין.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושבי-ראש, אני מצטער מאוד על שאני נאלץ להגיב על דברים שהעלה היושבי-ראש בישיבה של השבוע שעבר. בהופעה הראשונה שלי בנושא חינוכי מאוד, חינוך תיכון, שהוא חינוך לעשרות-אלפי אזרחי ישראל, אני רוצה להתייחס לעניין ששייך למערכת החינוך הציבורי, שהיא חשובה לא פחות ממערכת החינוך התיכוני. לכן, כאשר מתייחסים לחוק חינוך השייך למערכת חינוך, יש מקום ויש אפשרות להתייחס לחינוך הציבורי שאנו חייבים לחת אותו. אך אין אנו נוהגים אותו מעל דוכן זה.

בהקשר זה, הרשה לי לסיים את דברי, ואני אעביר אותם אישית גם אל היושבי-ראש, אבל יש עניין לפרלמנט ולציבור הכללי בכך שיושבי-ראש הכנסת מגדיר כך את הכנסת ואומר: "אני יושבי-ראש של כנסת יהודית, אני יושבי-ראש של כנסת ציונית ולא קומוניסטית". מה פירוש הדבר הזה שהוא אומר לפני הטלוויזיה, לציבור? — שאני, חבר הכנסת תופיק טובי הערבי, השייך לעם הערבי הפלשטינאי — ואני גאה בזה, ואני אזרח מדינת ישראל, ואני מתייחס לכך כרצינות, ואני מנסה ורוצה להיות אזרח טוב למדינה וכן טוב לעם הערבי — אני, לפי דבריו, ועוד חברי כנסת, פסולים מלהיות חברים בבית הזה. אני קומוניסט ויש קומוניסטים במדינה הזאת, יש ציונים ולא ציונים, הבית הזה שייך לכל אזרחי מדינת ישראל, יהודים וערבים, קומוניסטים ולא קומוניסטים, ציונים ולא ציונים, סוציאליסטים וקפיטליסטים. כך צריך לחנך את הציבור, ולא שזהו בית-נבחרים ללאום זה או זה, ללאום יהודי או ציוני בלבד, לא כך מגדיר חוק הכנסת את הכנסת, כנסת מדינת ישראל, וחוק הכנסת וחוקן הכנסת מגדירים את סמכויותיו של יושבי-ראש הכנסת לנהל את הישיבה, לשמור על התקנון, לשמור על כבוד הכנסת וחבריה, ולא לעוות כל את דמותה של הכנסת ולנהל פולמוס כזה עם חברי הכנסת.

זה היה שיעור רע בחינוך הציבורי ולכן אני מוצא לנכון לפנות ליושבי-ראש הכנסת.

ייתכן שהוא אמר את מה שאמר בזעם וברתחה, ובשעה שלא יכול היה לחשוב על מה שדיבר. אני פונה אליו שימצא את הצורה ואת הדרך לחקן את המעוות שהוא עשה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת ירוחם משל.

אורה נמיר (המעודן):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, זו הפעם השלישית שהכנסת נקראת לדון בחוק לימוד חובה (תיכון מס' 11). לראשונה ב־1978 כאשר הוגש החוק לכנסת, ועתה, זו הפעם השנייה, להארכת תחולת תוקפו.

בהצעה המובאת לפנינו היום אנו מתבקשים להאריך פעם נוספת את תחולת המשך הגבייה ליימון שתי שנות תיכון חנים באמצעות הביטוח הלאומי. לגבי עובד ומעביד עד 30 בספטמבר 1984, ולגבי מי שאינו עובד — עד 31 במרס 1985.

האמירה הציונית קמעא, שאין לך דבר קבוע יותר מהקביעה

מוצא לנכון להתריע על החינוך הלאומי, הגועני והאנטי-הומני שראש הממשלה מפיץ אותו בימים האלה בקרב הציבור בהתבטאויותיו ובהתייחסותו לעם הערבי הפלשטינאי, לבניו ולמנהיגיו. לא די שבמלחמה הזאת, ממשלת בגין-שרון הורסת חתים וערים, שופכת דמים ומביאה שכול ויחמות לעשרות-אלפי בתים ערביים ויהודיים, נוסף על הטרדיות האלה, ראש הממשלה, כדיבורו הגועני, זורע ארס, מרעיל את נפשות בני העם ורומם רגשות הומניים בקרב המוני הצעירים ובקרב העם בישראל כשהוא מתייחס כפי שהוא מתייחס לעם הערבי הפלשטינאי.

לדבר על הפלשטינאים כעל "חיה דורגלית" — זוהי גזענות המרעילה את נפש הצעירים בישראל ואת יחסם לעם הערבי השכן. לדבר מעל במת הכנסת על מנהיג מוכר ונערץ על העם הערבי הפלשטינאי, ותהיה עמדת מנהיגי ישראל כלפיו וכלפי מדיניותו אשר תהיה, אבל לדבר עליו במימיקה המעוותת תחלה וסלידה, ולומר עליו: "האדם עם השיער על פניו?", האם כך מדבר ראש ממשלה המכבד את עצמו? או ללעוג בצורה מכוערת לכינוייהם ולשמותיהם של מנהיגים מסוימים של העם הערבי הפלשטינאי: "אבו... אבו... אבו... אבו-יאד ואבו-יאד או אבו-יה ואבו-יה" — האם אין זה מזכיר יחס מסוים מכוער גם ליהודים, יחס שקראו לו אנטישמיות?

מועזע ומחריר הוא הדבר, שלא קם בכנסת מי שיגיד לראש הממשלה: עצור בהפצת הארס הלאומי השוביניסטי הזה, בהפצת החינוך הגועני כלפי העם השכן הפלשטינאי. ארס החינוך גועני זה, הפוגע בדמות העם בישראל ובאופיו, מסוכן לא פחות ממס הדמים שהעם נדרש לשלם. או ואבו אם אין מי שיקום ויאמר לראש הממשלה: הפסק את הארס והחינוך הגועני הזה, והפסק להרעיל ולעוות את נפשו של העם בישראל. יהיו ההתפתחות והתמורות אשר יהיו, שני העמים חייבים לחיות ולהתקיים בשכנות וביתר.

ולבסוף, משהו על החינוך הציבורי שהמוני העם מקבלים מבית-הנבחרים, מהכנסת ומהמעצבים את דמות העם, ואין זה חשוב פחות ממערכת החינוך התיכוני.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

יש לך שתי דקות. לא אמרתי לך לסיים, יש לך שתי דקות לסיום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני אסיים. בשבוע שעבר, בעת הדיון המדיני, זכתה הכנסת למשע מיושבי-ראש הישיבה, שהוא גם יושבי-ראש הכנסת, דברים שאין לעבור עליהם לסדר-היום, כתגובה על קריאות בנינים שלי ושל חברי, חבר הכנסת מאיר וילנר, מצא לנכון בכור היושבי-ראש להגיב בהתבטאויות, שחרגו מתפקידו ומסמכויותיו של יושבי-ראש ישיבה, ועל אחת כמה וכמה של יושבי-ראש הכנסת, בנהלו זיכוח באיזמים ובפולמוס בלא חקרים.

חברי הכנסת, כתגובה על הערתי לכבוד יושבי-ראש הכנסת, שהוא יושבי-ראש הכנסת ולא עוזר פוליטי על דברי חברי כנסת, הגיב היושבי-ראש ברוגז ובדברים חמורים כלא תקדים כאומר: "אני יושבי-ראש בית-נבחרים יהודי ולא יושבי-ראש בית-נבחרים קומוניסטי". ועוד הוא אמר: "אני יושבי-ראש בית-נבחרים ציוני".

אדוני היושבי-ראש של הכנסת, אתה רשאי לקרוא אותי, את חברי, כל חבר כנסת, בצדק או לא בצדק, לסדר.

רובם המכריע של הולמים הוא בנים ובנות להורים, שבכל מקרה יעדיפו חינוך לילדיהם, גם באלוועס תקציביים קשים, על-פני כל הוצאה תקציבית אחרת.

אך, רבותי חברי הכנסת, מאחר שהקיצוצים בתקציבי משרד החינוך בארבע השנים האחרונות הם חמורים ביותר, התירו הנהלות בתי-הספר, במיוחד בחטיבות הביניים ובעלי-סודיים, כל רסן, והגבירו באורח משמעותי ביותר את גביית התשלומים הישירים מההורים בעבור ספרי-לימוד, חוגים, חינוך משלים, חגיגות ומסיבות, סיורים, לימודים, טיולים שנתיים, מחברות ומכשירי כתיבה, ציוד אור-קולי, חומרים למלאכה ומס שכלול. בנוסף על כך יכול כל בית-ספר לגבות מההורים כסף בעבור סעיף הנקרא "תוכנית נוספת" וכל מנהל עושה בסעיף זה ככל שידבנו לבו.

אעז ואומר, חברי הכנסת, כי סעיף "התוכנית הנוספת" והתרחבות והשתרשות התשלום הנוסף המותר על-פי חוק בעבורו, הם תחילת סופו של חוק חינוך חנם. ילדיהם של הורים, היכולים ורוצים לממן שעות נוספות, מקבלים חינוך מועדף, טוב יותר ולעתים טוב בהרבה. העלות הכוללת של כל מרכיב השכר של שעה שבועית לשנה נעה היום בין 13,000 ל-17,000 שקל בחטיבת הביניים ובבתי-הספר העל-יסודיים. סכום עתק זה נגבה ומשולם על-ידי ההורים. מה דינה של משפחה כעלת הכנסה ממוצעת, ששניים מילדיה ולעתים שלושה לומדים ברומונית בחטיבת הביניים ובחטיבה העל-יסודית?

מפניות ומקובלות קשות ביותר של הורים אני למדה, כי בגמנסיה "הרצליה", לדוגמה, נדרשו הורים של תלמידים הלומדים בחטיבת הביניים לשלם בתחילת שנת הלימודים החולפת 750 שקל לתלמיד בכיתה ו' ו-1,000 שקל לתלמיד בכיתה ח' וט'. בנוסף על סכומים אלה נדרשים ההורים לשלם עבור חומרי מלאכה, שירותי בריאות ובדיקת שיניים. וכחזור שנשלח להורים מטעם הנהלת בית-הספר נאמר, כי דרישת התשלום אושרה על-ידי מנהל מחוז תל-אביב במשרד החינוך והתרבות, דרישות דומות מהורים קיימות בתיכון חדש. בבית-הספר מטה-היהודה משלם הורה 1,114 שקל לשנה בעבור תלמיד בחטיבת ביניים, תשלום שאינו כולל תוספת של 850 שקל בעבור טיול שנתי, ו-1,234 לשנה בעבור תלמיד בחטיבת העל-יסודית, תשלום שאינו כולל טיולים, דמי בחינות בגרות והוצאות סיום בתי-הספר. בבית-הספר האזורי כפר-בלום מתבקשים הורי ילדי אביכים ומרגליות לשלם 3,260 שקל לשנה, לאחר השתתפות משרד החינוך והתרבות והמועצה האזורית.

ואקרא בפניכם לפני סיום דברי, חברי הכנסת, מכתב אחד מני רבים על סכומי העתק הנגבים מהורים בעבור חינוך חנם, והכוונה לכלל מערכת: "הינה פונה אלייך בצר לנו בשמי וכשמים של הורים רבים שילדיהם לומדים בבית-הספר 'מגנים' בקריית-חיים. מדינת ישראל החליטה על חינוך חנם חובה לילדי ישראל, והנה מעבר לכך אנו נדרשים לשלם אגרת חינוך שנתית לעיריית חיפה — באמצעות 'תסן' — המסתמכת באלפי שקלים, כאשר יש כמה ילדים בביתנו ובאחרים. זאת ועוד, הנהלת בית-ספר זה מטילה מס שכלול והתרמה לצרכיה, שהם רבים, בגבולות 700 שקל ל-2 ילדים, כפי שיש לי מעל לכל זאת, חויבנו לקנות בטרם החלה שנת הלימודים מערכת שלמה של ספרים ומחברות וציוד-עזר אחר, שעלתה לנו כ-500 שקל ויותר. מאז תחילת השנה אין עובר שבוע שלא נדרשנו לרכוש חוברת-עזר כלשהי, והכסף זורם כבדו שאינו ניתן לחיקוק. לדוגמה, קנינו בטרם החלה השנה ספר חשבון,

הארעית, משתרשת ומתכצעת לנגד עינינו, כאשר תחולת חוק חינוך חובה הורחבה לשתי השנים העלויות בבית-הספר העל-יסודי והמיומן לכך נעשה ארעית באמצעות גביית הביטוח הלאומי, ואת כשעה שהיעד המוצהר של הממשלה ושל שר החינוך והתרבות היה להטיל מעמסה כספית זו על תקציב המדינה. וכך הוצג הנושא לראשונה במליאת הכנסת.

חברי הכנסת, הוועדה לבחינת מימון שכר לימוד בחינוך העל-יסודי בראשות רפי רוטר, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, דאז, שמונתה על-ידי שר החינוך והתרבות, הגישה לשר את מסקנותיה ב-22 בפברואר 1978. ועדה זו ראתה עדיפות ראשונה בהטלת המעמסה התקציבית של שכר לימוד חנם בכיתות י"א וי"ב על תקציב המדינה. דוח ועדת רוטר מציע רכיזה בשכר לימוד שהיא, לכל הדיעות, פרוגרסיבית יותר מההטלת הנגבה באמצעות הביטוח הלאומי. הביטוח הלאומי לא רצה במטלה זו מחשש, שאכן התממש, שנושאים אחרים נוספים יוטלו עליו.

חברי הכנסת, אין מדינה בעולם המממנת שכר לימוד בדרך של ביטוח סוציאלי. על-פי נתונים המצוינים בדוח הוועדה, חינוך על-יסודי ניתן חנם מתקציבים ציבוריים ב-40 מדינות בעולם, ביניהן ארצות-הברית, בריטניה-המאוחדת, גרמניה, קנדה, דנמרק, ירדן, מצרים, לבנון ומרוקו. בחלק מהמדינות שבהן ניתן חינוך על-יסודי חנם, אין שלב חינוך זה חובה במלואו.

אין זה סוד, חברי הכנסת, כי מימון חינוך חנם לתלמידי כיתות י"א וי"ב באמצעות הביטוח הלאומי הוא בלתי פרוגרסיבי ובלתי צודק. תקרת הגבייה נמוכה יחסית לתקרת הגבייה של מס ההכנסה, ובעלי השכר וההכנסה הגבוהים יותר משלמים באורח משמעותי פחות מבעלי ההכנסה הבינונית והנמוכה. הגבייה עשית מכולם. לרבות מבעלי ההכנסה הנמוכה.

דומני, חברי הכנסת, שהייתי חברת הכנסת היחידה שהצביעה פעמיים נגד הרחבת חוק חינוך חנם בכיתות י"א וי"ב, ואמשך בעקביות בדרך זו גם היום. וזאת למה? חברי הכנסת, גם אם אין דרך מימון אחרת, אלא באמצעות גביית הביטוח הלאומי, וגם אם גבייה זו אינה צודקת ואף מעוותת — לא היה מקובל עלי בעבר ולא מקובל עלי היום, שהרחבת מערכת החינוך-חנם קודמת ועדיפה לגילאי 16 — 17 על-פני גילאי 3 — 4. אין בינתי הנוצעה מתרוממת לגביית שיקולים והעדפותיה של הממשלה. במיוחד, כאשר גונב לאחזני, כי מחר בהצבעה בקריאה ראשונה על הצעת החוק של חבר הכנסת בריזהר על הרחבת תחולת חינוך חנם לגילאי 3 — 4 במימון על-פי אותה דרך — באמצעות המוסד לביטוח לאומי — מתכוונת הקואליציה להסיר את ההצעה מסדר-היום, על-פי שני טיעונים מוזרים: האחד כי לא הגיעה עדיין העת לחקיקה הזאת, והשני — לכשתגיע, ייעשה הדבר ביוזמת הממשלה. אני רוצה לקוות, כי לפחות אותם חברי כנסת מהקואליציה שתמכו בכל הודמנות — ציבורית ופרטית — בהקדמת הרחבת חינוך חנם לגילאי 3 — 4, לא ייתנו את ידם לעזות מצח מכישה זו של הממשלה.

והערה נוספת: חברי הכנסת, מידה גדושה של הונאה מלווה את הרחבת חינוך חנם לתלמידי כיתות י"א וי"ב. מאחר שהחוק אינו חובה — מסופקת אני, אם לומר זאת בלשון המעטה, אם רבים וטובים מבני גילאים אלה אינם מודים עצמם ממערכת הלימודים מי בשל רמת הישגים מדולדלת בבית-הספר היסודי ובחטיבת הביניים, ומי בשל לחצה של מציאות כלכלית לצאת לעבודה ולסייע בפרנסת המשפחה.

בתעשיות עתירות הידע מאפשרות תחרות של אשה כגבר, צעיר כמבוגר.

בחינוך העל-יסודי צריך לתת גם לימודי עבודה. אני מצטער מאוד על כך שעד היום לא נתנו די את הדעת על הנושא. בארצות-הברית ובארצות סקנדינביה יש תוכניות ללימודי עבודה, לומדים על ההסתדרויות הקיימות בארצות האלה, אומנם שר החינוך הבטיח לי להנהיג תוכנית לימודים כזאת. בכל תוכנית לימודים בתחום האזרחות צריך גם פרקים הנוגעים לחינוך לעבודה. בארצות סקנדינביה ובארצות-הברית, אדוני שר החינוך והתרבות וגברתי סגנית השר, התלמידים מבקרים במפעלים תעשייתיים במשך ימים שלמים, יום או יומיים בשבוע. מאפשרים לתלמידים לעשות עבודה מעשית ומכניסים אותם לחיי עבודה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:
גם אצלנו כך.

ירוחם משל (המעריך):

פחות מדי. אני מחשיב מאוד את הנושא הזה. יש לנו משרדים סטרוקטורליים בענף הטקסטיל, ולא נוכל לצאת מהם אם לא נמצא את דרך המלך להעביר עשרות מפעלים לתעשייה צעירה ידע. עושים זאת בעולם הגדול, וכות העבודה שלנו לא פחות טוב מאשר ביפן. אני כולי קנאה כשאני רואה איך יפן צועדת ומתחרה בהצלחה עם התעשייה הגרמנית ועם התעשייה האמריקנית. ציבור העובדים שלנו ממוגל לכך. משום כך אני רואה במערכת הלימודים העל-יסודיים תורה שלמה, שהבסיס שלה הוא עבודה והשתלמות לקראת עבודה מקצועית יותר.

איפה אני עומד בוויכוח אהכם? כטרם היה חינוך על-יסודי חינוך, היה שכר הלימוד מדרג. אדוני היושב-ראש, כשהיה שכר הלימוד מדרג קיבלו תלמידים רבים פטור משכר לימוד וחלק שילם שכר לימוד נמוך. בזמן שהנהיגו חינוך על-יסודי חינוך, הוטל תשלום כשיעור 0.3% מהלירה הראשונה גם לאדם שיש לו פחות משכר מינימום, ובאותה שנה, אדוני שר החינוך והתרבות, שחררו מתשלום שכר לימוד את כל אלה שיש להם הכנסות גבוהות והיה להם חיסכון להשכלה תיכונית בעשרות אלפי שקלים. נתנו להם אפשרות להוציא כספים אלה, העמדנו את השווייץ על שיטה פשטנית: העשיר והלא-עשיר ומי שמתקיים בדחק, כולם משלמים לביטוח לאומי 0.3%.

אדוני שר החינוך, אתה קיבלת את הטוען שלי ואמרת לעשות זאת לשנת ניסיון אחת, ובתום השנה יעבור המימון לתקציב, והתקציב יממן במשך שנתיים. אם אינני טועה, משנת 1978 עד 1982 עברו ארבע שנים. ואתה רוצה להאריך את זה שנתיים נוספות: כל פעם שנתיים. הכנסת הזאת תצא לבחירות, תבוא כנסת חדשה, ושר החינוך ודאי ילמד ממך ויאריך בעוד שנתיים ובעוד שנתיים. אין דבר יותר קבוע מהזמן.

משום כך אני מסתייג הסתייגות מוחלטת מהארכה אוטומטית, כשל העוול שנעשה כעת ליציבור העובדים ולמעטאי הכנסה, אף שאני מקבל בהתלהבות את החינוך העל-יסודי — ואני אשלה לך ולסגניתך חזקיר על הקיים בעולם התעשייתי הגדול בכתי-הספר המקצועיים העל-יסודיים כדי להתאים את האנשים לעבודה — והייתי מאוד רוצה ששר-החינוך יסייע לנו לקבל אנשים בעלי ניסיון בעבודה ולאפשר להם לקבל השתלמות תיאורטית דרך משרד החינוך בכתי-הספר. חייב להיות שילוב דברים, גם למען אלה שלומדים בכתי-הספר הכלליים העל-יסודיים, כדי לתת להם ידע בעבודה. להורים אנשים רבים מקומות עבודה. ולתת להם את ההשתלמות

שאחרי-כך נדרשנו פשוט מאוד לזורק ולקנות אחר. אחר כך נדרשנו לרכוש ספרי לימוד שונים — גיאוגרפיה, אנגלית, מולדת, חזונה, חוברת מפות בתנ"ך (ועוד) — ספרים שעולים אלפי לירות, והיד עוד נטויה. הנני 'נחנק' כאשר בנוסף על מצב המחיה הקשה מוטל עלי לשלם כלי סוף לבית-הספר. אעריך אם תעזרו את ההלת משרד החינוך 'לשים עין' על הנעשה.

לזאת מעזה הממשלה לקרוא חינוך תיכון חינוך? רבותי חברי הממשלה, עשייתם לחוכא ולאטילולא את אחד מחוקיה היפים והמחוקמים ביותר של המדינה. הנפתם גרון על השוויונות בחינוך, לכל ילדי ישראל — מעוטי האמצעים ומשופעי האמצעים. הפכתם את חוק חינוך תיכון חינוך ללעג לרש, והרחבתם במדיניות זו את בקיע הפער בהשכלה.

לא אוכל, לצערי, להרים יד בעד המשך התהליך הגרסבי של הענקת חינוך חינוך-כביכול לילדי ישראל.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת ירוחם משל, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב גיל.

ירוחם משל (המעריך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ארבע שנים אישרה הכנסת את חוק לימוד חובה בחינוך על-יסודי לשנה אחת בלבד, והטילו על השכירים חובת תשלום כסך 0.3% מן השכר למימון לימוד חינוך העל-יסודי. ואילו על המעסיקים — 0.1% בלבד. אדוני שר החינוך, כשדברתי על עניין זה מעל כמת הכנסת, שני שרים חשובים הבטיחו לי שזה רק לשנה אחת — שר החינוך והתרבות עצמו ושר האוצר דאז שמחה ארליך. — שני שרים נכבדים אמרו לי שזהו ניסיון לשנה אחת בלבד.

אני מחשיב מאוד את החינוך העל-יסודי. אני מבין לרוחה של חברת הכנסת אורה נמיר, אבל אצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדה, עם הסתייגות שעוד אסביר אותה. אין לי ספק שצריך לדאוג לחינוך בגיל הרך, אבל אנחנו חיים בתקופה שבלי השכלה תיכונית לריקים אין אפשרות לקדם את המשק, לקדם את התעשייה שאנחנו זקוקים לה. התעשייה שיכולה להוציא אותנו מן המיצר, ובתעשייה זו קיימת דרישה לעובדים מיומנים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עלינו ללמוד מיפן. מדינה שאומנם יש לה כמה מיליון תושבים, אך היא ענייה כחומרי גלם יותר מארצנו. ובתקופת מלחמת העולם הראשונה היתה לה תעשייה מפגרת. בגמר מלחמת העולם השנייה פיתחה יפן תעשייה מורכבת, עתירת ידע. על יסוד השכלה רחבה של המוני ציבור העובדים. משום כך אני מחשיב מאוד לימוד חינוך בבית-הספר העל-יסודי, הן החינוך הכללי והן החינוך המקצועי.

אדוני שר החינוך והתרבות, אני פונה אליך ומוכיר לך את הוויכוח שהיה לי אתך לפני ארבע שנים. אני מחשיב מאוד את החינוך העל-יסודי, כי לדעתי נצטרך לעשות גם שנינויים רבים בהרגלי העבודה. יש מפעלים שמכניסים מכונות מורכבות מאוד, ופועלים שיש להם ניסיון רב בעבודה אך הם חסרים השכלה תיאורטית ואינם יכולים לשרת את המכונות המורכבות. בבקירי במפעלים אני עד לכך, שפועלים שקיבלו דרגה מקצועית גבוהה, לאחר שירותו במשך עשרים שנה מכונה מסוימת, עתה אינם יכולים עוד לשרת את המכונה החדשה, ואילו צעיר או צעירה שסיימו בית-ספר תיכון מצליחים לשרת את המכונה החדשה. המכונות המורכבות

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, מחובתנו להידרש לקלישאות המדברות על מתן הזדמנויות שוות לכול. שכן במדינה של לימוד חינוך לכל ילדי ישראל אנתונים פוטרים את עצמנו ואף יוצאים ידי חובה, ולא היא. כי טבעם של חוקים אוניברסליים — וחשוב שנקיר בעובדה הזאת — שהם מנוצלים בדרך כלל על ידי האוכלוסיות החזקות, אלא אם כן מצטיידת המערכת המפוקדת על ביצוע החוקים האוניברסליים הללו בכלים יעילים שיבטיחו כי אכן ינוצל החוק באופן שווה על ידי כל האוכלוסייה, ובכך נוכל להבטיח שהשוויון לא יהיה רק בהזדמנויות, אלא גם בתוצאות. אם כדי להגיע לתוצאות אלה יהיה עלינו לקבוע את הכלים ואת השימוש בהם, זה בהחלט אחד האתגרים שמערכת החינוך צריכה לשים לפניו ולשאוף אליו. על כן, חובה עלינו לקבוע, שגם הסדרים וגם הנהלים יהיה בכוחם להבטיח, שמערכת החינוך אכן תעמיד את הכלים הנחוצים, ושההזדמנויות תנוצלו באופן שווה.

שמענו מעל כימה זו לפני שעה קלה את דברי ההנמקה של סגנית שר החינוך, ומהם נמצאנו, למדים שהנשיירה היא בעלת משמעות בקרב אוכלוסייה זו. כאשר היא מתייחסת לסקטור מסוים באוכלוסייה, ובדרך כלל זה הסקטור של בני עדות המזרח, הבעיה מקבלת ממד הרבה יותר רציני, ממד שמערכת החינוך חייבת להתייחס אליו.

חברי הכנסת כפתח דברי אמרתי שאני תומך בדבריו של חבר הכנסת, משל. התכוונתי לומר כי הוריהם של בני הנוער הנפלטים מהמסגרות הלימודיות, והם נמנים עם השכבות החלשות, משלמים את חלקם בהיטל המיוחד, אך בניהם אינם נהנים ממנו, ונמצא שהם נפגעים פעמיים: פעם אחת כאשר הם נושרים ממערכת הלימודים, ופעם שנייה —

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עספה:
מה הקשר בין ההיטל ובין הנשיירה?

יעקב גיל (המערך):
אני מפנה את סגנית השר למחקר בחוברת "מגמות", המלמד ש-99% מהנפלטם מבית-הספר הם מבני עדות המזרח.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עספה:
מה זה קשר להיטל?

יעקב גיל (המערך):
הוריהם משלמים את ההיטל. אבל כיוון ששאלת אענה לך כמה זה קשור. גברתי סגנית שר החינוך והתרבות, הוריהם נדרשים לשלם ישירות משכורותיהם 0.3%. אין שואלים אותם אם הם רוצים לשלם. כאשר ילדיהם אינם לומדים בבית-הספר התיכון —

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עספה:

היו"ר מ' כהן-אבידב:
גברתי סגנית השר, תהיה לך הזכות להשיב.

יעקב גיל (המערך):
האם את מתכוונת לנהל ויכוח בינינו בצורה כזאת? אני מודה לך, אדוני היושב ראש, שאתה מגן עלי.

החיאורטית התסרה להם. שילוב זה, לדעתי, עשוי להעלות אותנו על דרך המלך.

נשאלת השאלה, מהי הסיבה לכך שאינן מקיים את הבטחתן. הבטחה שניתנה בכנסת צריך לקיים. איפה האמינות שלנו? תאר לעצמך איך היה מגיב שר אילו הבטחה הנהלת ההסתדרות דבר מסוים ולאחר מכן סירבה לממש את הבטחתה. איך היו מוקיעים אותה. אתם הצהרתם קבל עם ועדה בכנסת, וזה רשום בפרוטוקול, ומשום כך אין אפשרות להאריך את ההסדר הזה בשנתיים נוספות. הכרחי להעביר את הסעיף הזה לחקיקה, אומנם בשיבה הקודמת של הקואליציה הסכמת להעניק לשר האוצר סמכויות ריקטטוריות, וכל פעולה שמישהו ירצה לעשות הוא יצטרך לקבל לה אישור משר האוצר. אבל תקבל את עזרת הכנסת, כאשר תפנה לשר האוצר ודו"ח ממילא יענה לך בשלילה. לכן, קבל את עזרת הכנסת לבטל את עניין ה-0.3%, או לחלופין, לשחרר מהתשלום הזה — אם אי-אפשר בבתי-אחת או באופן הדרגתי — את כל העובדים עד לתקרת הכנסה מסוימת. למשל, אני מציע להתחיל בשנה זו לשחרר את כל מי שהכנסתו נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע במשק. וראי אפשר להתקדם לקראת זה, אבל זה עוול גדול שאנחנו נוטל 0.3% על כולם, וכפשרה לשנתיים הקרובות אני מציע לשחרר מתשלום זה את הקבוצות שמשתכרות 60% ומטה מהשכר הממוצע במשק. את הבטיח לנו שאלה הן השנתיים האחרונות, ולא תבוא שוב לבקש להאריך בשנתיים, אשמת להסכים להעביר את זה לוועדת החינוך והתרבות להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת ירוחם משל. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב גיל, ואחריו לאחרונה הנואמים בדיון זה — חברת הכנסת שושנה ארבל-אמוליונו.

יעקב גיל (המערך):
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח באותה נקודה שבה סיים את דבריו חבר הכנסת ירוחם משל, שכן אנתנו יודעים — ואני אפרט את זה בהמשך נאומי — שבני האוכלוסייה החלשה בחברה ממילא נפלטים ממסגרת החינוך העלייסודי. וזה יהיה צורך אם נשחרר מהתשלום של 0.3% את האוכלוסיות שהן מתחת לקו העוני. רבים מהמשתתפים היום במאמץ של ההיטל שאנחנו מטילים הם הורים לילדים שנפלטם ממערכת החינוך, וזאת בעיה, משום שהם אינם נהנים מאותו סכום כסף. יש לחת את הדעת — ואני אתייחס לזה בהמשך הדברים — כיצד אפשר לנצל סכומים אלה כדי לשפר ולהיטיב את דרכם של הנפלטם ממערכת החינוך.

הייתי ואני עדיין מתומכי הצעת החוק להעניק לימוד תיכון חינוך לכל ילדי ישראל, או כלשון הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 2), התשמ"ב—1982, שהנוחה לפנינו לקריאה הראשונה. תמיכתי זו ניתנת גם נוכח העובדה המצערת, שחלקים לא מבוטלים — יש האומרים אוחם כ-15%, שזה בהחלט אחוז גבוה של בני נוער גילאי 16 — 18 — מסיבות רבות ומגוונות לא מצאו את הדרך להמשיך ללמוד עד הגיעם לגיל 18, ובמיוחד עד אשר יסיימו בהצלחה את י"ב הכיתות כעמיתיהם בני הנוער אשר שפר חלקם והם נתמכו ונסתייעו, בין על ידי הוריהם ובין על ידי התכרה, ובכך בגרו והיו ראויים למעמד של מסיימי בית-ספר תיכון. אין לי כל ספק שכולנו מכירים כי הצלחה זו מאפשרת להם להיכנס לחיים כבוגרים וכבעלי פוטנציאל לעמוד במצופה מהם בחברה מערבית מודרנית מתקדמת.

הכנסת שושנה ארבל-אלמזולינו.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני חושבת שכבדת זה על כל סיעותי, אלו מהקואליציה ואלו מהאופוזיציה, אין ויכוח ואין מחלוקת על הצורך בהגברת החינוך ובהעמקתו עד לדרגה כזאת, שלא יהיה שום ילד שלא יימצא במסגרת חינוכית ויוכל להשלים י"ב שנות לימוד.

בתקופה שאנו חיים בה, תקופה של התפתחות טכנולוגיה מודרנית, חייב כל נער וחייבת כל נערה לרכוש השכלה וידע, כדי להבטיח את השתלבותם בחברה לפני גיוסם לצבא, השתלבותם במסגרת השירות הצבאי כצבא, ועתידם לאחר השירות הצבאי, על מנת שיוכלו לחפוס את מקומם הראוי להם במעמד הראוי שהם רוצים בו במדינת ישראל, ולא יחפשו את עתידם בשדות זרים.

על המגמה הזאת אין ויכוח. החוק הראשון שהמדינה קיבלה בראשית דרכה היה חוק חינוך חובה. הגענו לכך שיש לימוד חובה עד כיתה י'. אדוני שר החינוך, אני מעריכה מאוד את יחסך לנושא ואת העידוד שאתה רוצה לתת לילדים שילמדו ויימצאו במסגרת חינוכית. המצב היום בעולם כולו ואצלנו הוא, שסיום הלימודים בכיתה ספר תיכון הולך ונעשה דבר רגיל, גורמה מקובלת בחברה. ואני שוחה על כך שהמוטיבציה והמודעות ללימודים חודדות יותר ויותר לכל בית ולכל משפחה. אולם כראב ביותר, שיש ילדים שאינם מממשים את הזכות הזאת שהמדינה מעניקה להם.

ובכן, הוויכוח איננו על חשיבות החינוך, תמיד הרמנו לא רק את דגל הביטחון אלא גם את דגל החינוך. על כל פנים בשבילי אלה שני הדגלים. אין ביטחון בלי חינוך, והחינוך בא להשלים ולחזק את המערכת הביטחונית, כי כוחנו באיכות ולא בכמות. הוויכוח הוא על השיטה, מאין לממן את שתי שנות הלימוד האחרונות בכיתה הספר התיכון, י"א וי"ב. הוויכוח הוא האם השיטה שהונהגה מאז 1978 הוכיחה את עצמה, או שיש שיטה אחרת טובה יותר, אני, למשל, בעד חוק חינוך תיכון חובה חנים, לדעתי יש לתת הזדמנות שווה לכל הילדים בלי יוצא מן הכלל. ברצת שאנחנו מחליטים רק על חינוך תיכון חנים, אנחנו משלימים מראש עם העובדה, שחלק מהתלמידים אינם מגיעים לביטוח י"א וי"ב ואינם ממשיכים את לימודיהם.

לפי הסקר שסגנית שר החינוך הביאה לפנינו, חלה בתוך שנתיים ירידה של 20% בהיקף הנשירה בכתות י"א — י"ב: 2.9% בכתות י"א — י"ב; ובכתה י"ב כלכד — 4.6%. אבל במקור גם בתוך, שספיר הניח שהירידה בשיעור הנשירה נובעת מפיתוח מסלולי לימוד רבים בחינוך המקצועי והגברת הפעולות למניעת הנשירה. אם כן, הירידה בהיקף הנשירה אינה נובעת מעצם העובדה שיש חינוך תיכון חנים.

אינני יודעת אם המערכת כה גדלה עד כי ניתן להצדיק את השיטה שאנחנו רוצים להנהיג, לדעתי, השיטה הזאת לא הוכיחה את עצמה, כי היא אנטיסוציאלית ממדרגה ראשונה. ואני רוצה לחזק את דברי חברי שריכרו לפני. אינני יודעת למה הם מדברים על 0.3%, חבר הכנסת משל, זה 0.4% — 0.3% מנכים מהעובד, ו-0.1% מהמעביד. הפרופורציה הזאת בין מה שמנכים מהעובד לבין מה שמנכים מהמעביד נוגדת את כל הקונצפציה של הביטוח הלאומי, של הענפים, יש ענפים שבהם העובד אינו משלם ולא כלום, הכול מוטל על המעביד, ויש ענפים שהעובד משלם בהם רק 25%, ואת כל היתר משלם המעביד. כאן הפרופורציה שונה לגמרי: העובד משלם 0.3%, והמעביד משלם רק 0.1%.

הי"ר מ' כהן-אביב:

אני מגן לא רק עליך.

יעקב גיל (המערך):

אני אנצל את זכות הדיבור שניתנה לי ואגיד, שההיטל הזה הוא אוניברסלי, אין שואלים איש אם רוצה הוא לשלם. הכול משלמים. ועובדה היא שאלה הנושאים מבית-הספר, אינם נהנים מההיטל שהוריהם משלמים. על זה אני מיצר. אני מיצר עוד יותר, אדוני השר וגברתי סגנית השר, שילדים אלה נפלטים אל תחלואי הרחוב. מערכת החינוך חייבת להתמודד עם תופעה זו.

הייתי רוצה שתדעו, אדוני השר וגברתי סגנית השר, כי כרוח המשטרה לשנת 1981 נאמר, כי חרף הירידה בממדי העבריינות בארץ, בקרב הנוער חלה עלייה משמעותית: 1,300 בני נוער הצטרפו לאלפים רבים של בני נוער שנחפסו בהתנהגות עבריינית.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

ואכל לא היה ההיטל?

יעקב גיל (המערך):

גברתי סגנית השר, אני מבקש שלא להפריע לי.

אמרתי שכ-1,300 בני נוער הצטרפו לאלפים רבים של בני הנוער שנפלטו מהמסגרות והגיעו לרחוב. אמרתי שזה האתגר האמיתי של החברה, ומערכת החינוך צריכה לתרום תרומה מכרית להתמודדות החברה עם אתגר זה. אין זה רק עניין של סטטיסטיקה, זה בהחלט עניין של מהות. ומן ההכרח הוא, חברי הכנסת, שכולנו ניתן את דעתנו המפורשת על כך, שאוכלוסייה זו ראוי שתיהנה מהתקציבים הנובעים מההיטל המיוחד הזה. על כן יש לקבוע כהצעת החוק שתובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, שאוכלוסייה זו תיהנה מפירות ההיטל, כדי לאפשר לה למצוא את נתיבותיה חזרה אל החברה.

מערכת החינוך העליסורית השכילה למצוא דגם שהביא לצמצום הנשירה עד כדי 2% בלבד. יש להביא לכך שכל מערכת החינוך תשאף להגיע להישג זה. כל מערכת החינוך חייבת לפתח גישה דיפנזיאלית לנושא ההשכלה בכתב-הספר העליסוריים, ובאותם מקומות שיש חשש כי תהיה נשירה, יש לתגבר את מעשה החינוך בביטוח ובמסלולים חדשים, אשר יאפשרו למערכת להתמודד עם השוני שבקרב אוכלוסיית התלמידים.

אל לנו להכביד על האוכלוסייה ולרתום אותה כעול הוצאות החינוך וליצור מצבים שהאוכלוסייה תצטרך לסייע בהיטל מיוחד. כאשר הממשלה עצמה גורעת מתקציב החינוך, יש לעמוד בפרץ כעניין זה. אנו מודעים לתהליך של כרסום בתקציב החינוך, תהליך שיש לעצור אותו. נדמה לי שכדרך זו נוכל להבטיח, שההיטל שאנו מתבקשים להאריכו לשנתיים נוספות יצטרף למאמץ הלאומי הכולל למען מערכת החינוך; והתחוק האוניברסלי שאנו מדברים בו יביא לכך, שכל ילד ישראל, שייכנסו לכיתה-הספר העליסורית, יסיימו אותה כאשר הם מצוידים במטען השכלתי וחינוכי עשיר ורחב. כשם שהשכלנו להביא לכך, שחוק חינוך חובה חנים לגבי בית-הספר היסודי הביא לכך ש-100% של הלומדים בו מסיימים אותו, כך אנו צריכים כולנו יחד להביא לכך, שבעזרת חוק זה יאופשר לכל ילדי ישראל לצאת ממעגל הלימודים כשהם שווים זה לזה גם מבחינת הוצאות הלימודים.

הי"ר מ' כהן-אביב:

רשות הדיבור לאחרונת המשתתפים בדיון זה — חברת

אורה נמיר (המערך):

זה נורא, אדוני השר, מה שקורה. מי שלא שילם אינו מקבל.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

ונוסף על זה קיצצו את ההזנה, קיצצו את שעות החינוך הלא-פורמלי, ומה לא?

אני מצביעה פה על האפליה המשוועת לגבי נערים עובדים וגם לומדים, מה שקראנו פעם שוליות. ומדובר בנוער עובד שצריך גם ללמוד. העברנו כנסת חוק על הבטחת יום לימודים כשבוע — ואיני מחייסת לחניכות — ועד היום החוק הזה איננו מבוצע. מדוע לא נפריש חלק מן הכסף הזה למטרה הזאת? מה יש? לנוער כזה יש הזכות לקבל וליהנות מהעוגה הזאת כמו כל ילד אחר.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזאת, בקורי היסוד שלה הפעם וגם בפעמים קודמות, הצהירה שתחסל את העוני במדינת ישראל ותרמא לחיסול המצוקה. אבל הצהרות לחוד ומעשים, לצערי הרב, לחוד. מצד אחד — קיצוצים בסובסידיות והתנגדות למתן סובסידיות למצרכים חינוכיים ביותר, אבל לתת סובסידיה לחינוך לא לאלה שאין להם אלא לאלה שיש להם — זה מותר. את הקונצפציה הזאת ואת האידאולוגיה הזאת איני יכולה להכין. במקום הקטנת פערים אנתנו עדים להגדלת פערים בחברה הישראלית, ואם הגדלת פערים בחברה הישראלית — הבה נמצא לנו שיטה אחרת, אשר תעשה יותר דק גם עם אלה שאנחנו רוצים לעודד אותם, שילדיהם ילמדו במסגרת של חינוך תיכון או במסגרת לימוד אחרת, וכלבד שיימצאו במסגרת.

בהזדמנות זו, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לברך את התלמידים מכיתות י"א-י"ב אשר תרמו תרומה ניכרת למאמץ המלהמתי של מבצע "שלוש הגליל". הלב פשוט התרחב כאשר ילדים אלה תפסו את מקומם של פועלים בחעשייה ובמקומות עבודה אחרים ומילאו את מקומם, כאשר אותם פועלים היו מגויסים והלכו לחזית למלא את חובתם ולהגן על ביטחון המדינה.

בצד כל אלה אני חושבת שיש להגביר, אדוני שר החינוך והתרבות, את המודעות לעבודה, את ערך העבודה: יש לחנך את הילדים האלה ולתת להם מטען גדול יותר, גם כשהם הולכים לצבא, להיות אזרחים נאמנים, אזרחים טובים, אזרחים עובדים שאינם מתביישים בעבודה, ועם שחרורם יהיו מוכנים ללכת להשתלב בכל עבודה המצויה להם. כל זה מחייב מחשבה חדשה בנושא הזה.

בשלב זה לא אתמוך בהצעת החוק ובהעברתה לוועדה; אני אמנע. ייתכן מאוד שאתמוך בהצעת החוק אם יתקבלו ההצעות שהעלינו אותן היום: לשחרר את ההורים, שיש להם הכנסה פחותה מן השכר הממוצע במשק, מהחובה הזאת של חשלים: לשנות את הפרופורציה מבחינת הגבייה וההיטל — פחות על העובדים, יותר על המעבידים; להפריש אחוז מסוים מן הסכומים הללו למטרות שמנתי אותן — אם לחניכות, אם לנערים עובדים, אם לעבריינות נוער. אותם נערים גם הם בני ישראל וגם להם מגיע ליהנות מהעוגה הזאת ששותפים בה הוריהם, שאם לא כן זה עוול משווע שזועק לשמים. אם הדברים הללו יוסדרו בוועדה, ייתכן שבקריאה שנייה ושלישית אתמוך בהצעת החוק, אבל בשלב הזה אמנע מהצבעה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה להברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו. אני מבקש מכבוד שר החינוך והתרבות להשיב לנואמים.

בזמני הצעת פרופורציה אחרת, ולצערי היא לא התקבלה. אילו התקבלה, אולי אפשר היה לבלוע את הגלולה הזאת. זה יוצר עיוותים הוועקים לשמים. אם זה חינוך חובה חנים, איך הוא ממומן מקופת המדינה, שהכנסותיה באות ממס הכנסה. מס ההכנסה הוא מס פרוגרסיבי. לעת עתה זה המס היחיד אצלנו שהוא פרוגרסיבי. כל יתר המסים הם גרסיביים. מס הכנסה לוקחים ממי שיש לו הרבה, וממי שאין לו — לא לוקחים. לעומת זאת כאן, אפילו אלה שאינם חייבים לשלם מס הכנסה משלמים היטל חינוך באמצעות הכיסוח הלאומי, כי זה חל על כל ההכנסה שלהם, אפילו היא נמוכה. והם מממנים את לימודיהם של ילדי העשירים, הם מסבסדים אותם. וזאת כאשר לא אחת הילד של אותו עובד שמשלם את היטל החינוך אינו נמצא במסגרת של חינוך תיכון חנים, אלא נמצא במסד לעבריינים, או בחניכות, או בבית-ספר תעשייתי, או ב"מפתח" — ואני יכולה למנות מסגרות רבות אחרות אשר בהן נמצאים הילדים הללו. מדוע ייגרע חלקם של הילדים האלה?

חבר הכנסת גיל שדיבר לפני הגיש הצעה לסדר-היום בעניין חינוך לא פורמלי. במסגרת דיון על עבריינות נוער דיברנו על אותם מוסדות-חסות שמוחזקים בהם כ-900 בני נוער. לא התמלז מזלם ולא שפר עליהם חלקם, והם אינם יכולים ליהנות מהתקציב האלה וללמוד בבית-ספר תיכון בכיתה י"א וי"ב. מדוע נגזול את הזכות הזאת מהם?

דיברו כאן על הקטנת פערים בחינוך. אני מודה, יש תהליך של הקטנת פערים בחינוך. אבל עדיין לא הגענו למצב מניח את הדעת. בספר התקציב של משרד החינוך אני רואה את הפרופורציה בין חינוך תיכון עיוני לבין חינוך תיכון מקצועי. חלקם של בני עדות המזרח בחינוך התיכון העיוני קטן מאשר חלקם בחינוך המקצועי. אני גאה על כך. אינני נמנית עם מי שמזלזלים בחינוך המקצועי. להיפך, צריך לעודד את החינוך המקצועי ולהעלות אותו לדרגת עדיפות עליונה. לנערים המסיימים את בית-הספר המקצועי יש מקצוע, הם למדו לעבוד והם יכולים אחר כך להסתדר בחיים הרבה יותר טוב מנערים המסיימים בית-ספר תיכון עיוני. שאינם יודעים מה לעשות אם אים הם ממשיכים ללמוד במסד להשכלה גבוהה.

כאשר היתה נוהגת השיטה הקודמת של שכר לימוד מדרוג, 70% מהתלמידים היו פטורים משכר לימוד. בערי הפיתוח ובשכונות היו פטורים מתשלום שכר לימוד; משפחות מרובות ילדים היו פטורות מתשלום שכר לימוד. וזה היה הרבה יותר צודק.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

70% היו פטורים?

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

כן, כ-70% היו פטורים מתשלום שכר לימוד. פטור מלא או חלקי. אפשר היה ללכת בשיטה של העמקת הדרוג, אפשר היה לשחרר יותר למטה. אבל זה היה צודק יותר, כי בעלי ההכנסות הגבוהות שילמו בעד הלימודים של ילדיהם. היום הם משוחררים, ובעלי השכר הנמוך והבינוני מסבסדים אותם.

חברת הכנסת נמיר הזכירה כאן נקודה נוספת. אומנם אין משלמים שכר לימוד, אבל לעומת זאת יש הרבה מאוד תשלומים אחרים שכל ילד חייב לשלם: אין פטורים אותו מהם. והתשלומים האלה מסתכמים ב-2,000 — 3,000 שקלים לשנה. האם משהו נותן על כך את הדעת? זאת התשלומים האלה משלמים במידה שווה גם ילדים עשירים וגם ילדים עניים.

אני רוצה לומר: גם אם המימון מופיע כסעיף בתקציב, הרי הוא נגבה באופן כלשהו מהציבור: כלומר, מס הכנסה גם הוא גבייה שנגבת מהציבור. יש מחלוקת, אבל אתם יודעים שכשביקשתי להחיל את החוק לשנתיים, לא עשיתי זאת מפני שהיה לי נוח לבוא כל שנתיים ולבקש הארכה מהכנסת, אלא מפני שבאמת יש כוונה להעביר באחד הימים את המימון אל המס הרגיל, ורק מסיבות תקציביות ואחרות נשארו בינתיים בתחום הערבות ההדרית, שהאנשים כולם משלמים כדי שכל אחד יוכל ללמוד חנם. אף-על-פי שבדרגות מסוימות אין זה זהה בדיוק לגבייה ממס הכנסה, הרי ההגדרה שווה עוול משווע לשמים היא מוגזמת, לפי דעתי. לכן, מי שאומר היום שהוא תומך בחינוך חסון, אבל לא יתמך בהצעת החוק בגלל השיטה, עלול להכשיל את עצם העניין, מפני שזה מה שיש לנו. האויב של הטוב הוא הטוב יותר. גם אני רוצה את הטוב יותר, גם אני רוצה להגיע לכך שלא אצטרך כל שנתיים לבקש הארכה.

אני יודע שהכול מכירים בחשיבותו של חינוך חסון חסון דווקא לשכבות החלשות — החזקות הרי מסתדרות — כדי שהילד לא יהיה חלוי ברצון הוריו בנושא הזה, כדי שיהיה חופשי בלימודיו. אני חושב שחברי הכנסת התומכים ברעיון הזה צריכים לתמוך בחוק כפי שהוא אפשרי כרגע.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

מה על ההצעות שאנחנו הצענו?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

ידונו בהן בוועדה, אני מתנגד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו יוגשים להצבעה: מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת העבודה והרווחה ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — דוב

נגד — מיעוט

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

מי נמנע?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

מי נמנע?

ה צ ב ע ה

נגמעים — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק לימוד חובה

(תיקון מס' 11) (תיקון מס' 2).

החש"מ — 1982, לוועדה משותפת של ועדת

החינוך והתרבות וועדת העבודה והרווחה

נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה ה', מחר,

יום ג' בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רק מבקש להעיר

כמה הערות עד שהמצביעים ייכנסו.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

אנחנו גם כן מצביעים.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

חלק מהמצביעים.

אני מבקש להעיר כמה הערות לרבנים החשובים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת. קודם כול, אני רוצה לומר לאותם חברים החשובים שתיכון חסון זה חשוב, אבל זה לא בסדר שהורים עדיין משלמים כסף: אני פשוט רוצה לומר להם, שלו לא היה תיכון חסון, לו החוק הזה לא היה כמות שהוא, היו ההורים צריכים לשלם בשנת הלימודים הבאה. נוסף על ספרי הלימוד ונוסף על אגרת העירייה, כ-300,000 לירות לשנה: כלומר, עוד 25,000 או 30,000 לירות לחודש. ברור שזה לא תיכון חסון. שמשחרר מספרים. אנב, גם החינוך היסודי לא משחרר מתשלום עבור ספרים, עבור טיולים ודברים אחרים, והוא חוק שאין בו את העניין של הביטוח הלאומי. זו נקודה אחת.

ירושם משל (המערך):

שר החינוך והתרבות ז' המר:

ועד הורים יש גם במוסדות החינוך היסודי.

הטיול של המבוגר יקר יותר מן הטיול של הצעיר בגלל המרחק, בגלל מספר הימים ובגלל התנאים, אבל בסך הכול זו אותה בעיה. על כל פנים, זכרו תמיד, שזה חסון גם ביסודי וגם בתיכון ונחשק סכום של 250,000 לירות עד 300,000 לירות. ראו, למשל, כמה עולה להחזיק ילד בגן-ילדים, ותארו לכם כמה היה עולה החינוך בתיכון אילו צריך היה לשלם.

נקודה שנייה: הסיבה שאין חינוך חובה כ"א — י"ב, כאשר המדינה משלמת, היא סיבה פדגוגית בלבד. אפשר לחלוק עליה, אבל זו אינה סיבה כלכלית. אין זה נוכע מכך שהמשלה אינה רוצה להשקיע כסף. קשה להכריח חלק מהילדים לשבת על ספסל הלימודים מעל כיסה י"ב בין כיתות ח' ל"י, או בין כיתות ט' ל"י הפעלנו חינוך חובה, אבל המחשבה החינוכית הייתה, שאת כיתות י"א — י"ב — —

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

תפתח מסגרות אחרות.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

זהו, ההתקדמות באי-הנשירה נובעת מפיתוח מסגרות נוספות. הרי זה בדיוק מה שאנחנו עושים. אם אתה רוצה שהילדים יישארו במסגרת, אתה מפתח מסגרות נוספות. אבל הרעיון הבסיסי הוא, שהילד אינו חלוי ברצון השרירותי של ההורים או ביכולתם. ההורה יכול לומר: הילד שלי יכול להיות שם. אני צריך לשלם בשבילו, אין לי בעיה. כלן זו בעיני נקודה חשובה מאוד. תיכון חסון לבדו או תיכון חובה לבדו, בלי פיתוח מסגרות באמת — אי-אפשר. נכון, לא הצלחנו להביא לידי כך ש-100% למדו, אבל לומדים 90% עד כיתה י', ומספר ניכר, כ-80%, לומדים בכיתות הגבוהות יותר.

יש מחלוקת לגבי השיטה שבה אנחנו גובים את התשלום.